

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Љубомир Симовић

ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ

Садржај

ПРВИ ДЕО	3
I СЛИКА ХАПШЕЊЕ ГЛУМАЦА НА РАКИЈСКОЈ ПИЈАЦИ У УЖИЦУ	4
II СЛИКА САСЛУШАВАЊЕ ГЛУМАЦА У ПРЕДСТОЈНИШТВУ ПОЛИЦИЈЕ	16
III СЛИКА СВАЂА У АЦИЋА ДВОРИШТУ	28
IV СЛИКА ПЕЧЕНА БУНДЕВА НА ХРАСТОВОМ СТОЛУ ПОД ЛИПОМ или ПРОБА ШИЛЕРОВИХ „РАЗБОЈНИКА”	64
МЕЂУИГРА.....	81
ДРУГИ ДЕО	84
V СЛИКА ЗАБРАНА ПРЕДСТАВЕ.....	85
VI СЛИКА ДРОПЧЕВИ ТРАГОВИ.....	110
МЕЂУИГРА.....	121
VII СЛИКА ВИДОВА ТРАВА или ШИШАЊЕ СОФИЈЕ.....	123
VIII СЛИКА НАСТАВАК СЕДМЕ.....	143
IX СЛИКА ИЗНОШЕЊЕ ЛЕШЕВА	144
X СЛИКА ОДЛАЗАК ГЛУМАЦА.....	150

ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ

ЛИЦА

Окупатори:

МАЈЦЕН, фолксдојчер, официр Sicherheits polizei — SIPO, „координатор” у Предстојништву полиције

Сарадници окупатора:

МИЛУН, поднаредник Градске страже

ДРОБАЦ, батинаш; иза њега остају кржави трагови

Грађани Ужица:

БЛАГОЈЕ БАБИЋ, са флашом

ГИНА, његова жена, са коритом

СИМКА, млада удовица артиљеријског мајора Аџића, у црнини

ДАРА, ткачка радница

ТОМАНИЈА, њена сенка

Глумци путујућег позоришта Шопаловић:

ВАСИЛИЈЕ ШОПАЛОВИЋ, вођа трупе

ЈЕЛИСАВЕТА ПРОТИЋ, глумица у златножутом

СОФИЈА СУБОТИЋ, глумица у љубичастом

ФИЛИП ТРНАВАЦ, глумац са две маске, испод којих се можда налази и трећа

Грађанке

Догађа се у Ужицу, за време окупације. Усијано лето.

ПРВИ ДЕО

I СЛИКА ХАПШЕЊЕ ГЛУМАЦА НА РАКИЈСКОЈ ПИЈАЦИ У УЖИЦУ

(Ракијска пијаца, на којој се, уокруг, налази нека од следећих радњи: КАФАНА „КОД ПЕВЦА”, СОДА-ВОДА САЈЦИЈА ПЕТРОВИЋ, ПЕКАРА, РАКИЈСКИ ПОДРУМ. Испред ракојског подрума неколико буради и понеки сандук са флашама. На зиду висе две-три натеге. Зидови прекривени немачким објавама, наредбама, прогласима и саопштењима: BEFEHL! WARNUNG! BEKANNTMACHUNG! VIKTORIA!

У понеком довратку и прозору виде се црне заставе. На једном зиду, упадљив кукасти крст. На сред пијаце, пред окупљеним пролазницима, налазе се путујући глумци, који изводе „стилизовану” сцену из Шилерових Разбојника, рекламирајући тако своју вечерашњу представу.)

СОФИЈА:

Н

„икад! Пре ћу мртва сићи у гроб, него лећи у твоју родоскрвну постелеу!”

ВАСИЛИЈЕ:

„Тако дакле? Нећеш, принцезо, милом? Грозиш се моје ружноће? Ја нисам леп и стасит као Карл, од моје ружноће ујасавају се и сељанке с нашег имања, али упркос твојој љубави за Карла, и упркос гађењу које осећаш према мени, ја ћу те имати!”

СОФИЈА:

„Никад!”

ВАСИЛИЈЕ:

„Силом ћу те, ако треба, одвући у своју постелеу, брутално ћу одузети твоје девичанство, и бацићу у блато твоју лепоту!”

СОФИЈА

(ошамари га):

„У том случају, ово узми за мираз!”

ВАСИЛИЈЕ:

„Тако, дакле? Сурваћу те у понор понижења, твојом ћу плавом косом брисати чизме, и бичем ћу те натерати на љубав! А кад се науживам твога тела, бацићу те пијаној војничкој руљи, нека се крвави војници наслађују остацима твог девичанства! Могла си да будеш краљица, а бићеш дроља!”

СОФИЈА

(загрли га):

„Ах, Франц, опрости ми, Франц, то само шала беше с моје стране!”

(Загрливши га, извуче његов мач и, с исуканим мачем, који у њега упери, брзо се одмакне.)

„Гледај, зликовче, шта ћу сад с тобом да учиним! Ја јесам немоћна жена, слаба и нежна, ал очајање ми даје циновску снагу! Хајде, зликовче, усуди се да моје тело, заветовано твом честитом и оклеветаном брату, дотакнеш својим развратним рукама! Усуди се! Овај ће ти челик пробости блудне груди!”

(Сцену прекине Јелисавета, која стане испред њих, или се попне на буре, и обрати се искупљеним грађанима.)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Да ли ће чедна и несрећна Амалија одбранили своје девичанство и част? Или ће груби Франц, који је преварио оца и оклеветао брата, успети у својој блудној намери? Или ће се оклеветани и прогнани Карл појавити у последњем тренутку, да освети оца, да одбрани љубљену Амалију, и да као муња казни свог злочиначког брата?

Филип:

Све ћете сазнати вечерас, ако дођете на премијеру трагедије *Разбојници* од славног Фридриха Шилера, коју ће вам приказати...

ВАСИЛИЈЕ:

...путујуће позориште Шопаловић!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Несрећну и чедну Амалију игра млада и лепа глумица, нада српског театра — госпођица Софија Суботић!

(Софија иступи напред и поклони се)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Поштенoг, а подло превареног Карла, игра чувени Ромео, Хамлет, Пера Сегединац, и носилац многих незаборавних насловних улога — господин Филип Трнавац!

(Филип иступи напред и поклони се)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Улогу подлог Карловог брата Франца играће вођа наше трупе, прослављени Василије Шопаловић!

(Василије иступи напред и поклони се)

ФИЛИП:

У улози старог грофа, несрећног оца Францовог и Карловог, појављује се, овога пута изузетно у мушкој улози, наша трагеткиња, Јелисавета Протић!

(Јелисавета се поклони.)

ВАСИЛИЈЕ:

Због полицијског часа, представа почиње нешто раније него што је уобичајено! Вечерас у шест, у кафани браће Тодоровић, почиње невиђени, незаборавни, невероватни позоришни спектакл, препун интрига, крви и љубави! Видећете убиства!

ДАРА:

Видимо их и овде, сваки дан!

ВАСИЛИЈЕ:

Поштовани грађани! Не пропустите прилику да у једној од највећих представа видите цвет српског театра!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Није цвет, него последњи шљам!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Баш сте ми нашли време за позориште!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Није вас стид!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Ужице се црни од црних застава!

ДАРА:

Сваки дан хапшења, рације, стрељања, а ви се овде играте позоришта!

ТОМАНИЈА:

Србија врви од избеглица из Босне! Оћете можда њима да глумите?

ДАРА:

Јесте ли видели вешала на Житној пијаци?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Знате ли ви да је рат?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зар зато, што је рат, треба да се одрекнемо и уметности? Никад! Ни по цену живота!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Немате образа!

ТОМАНИЈА:

Да јаја нису по десет иљада комад, ја би вас лепо одавде испратила!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко си ти да ми претиш?

ПРВА ГРАЂАНКА:

Само се усудите да глумите!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко си ти да ми забрањујеш?

ВАСИЛИЈЕ:

Па ваљда и ми од нечега треба да живимо!

ДАРА:

Ако ћете да живите, копајте гробове! Бар тог посла има данас на претек!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Нећеш ти да ме учиш шта да радим!

СОФИЈА:

Јелисавета!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Нисам ја неговала моју лепоту за лопату!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Треба теби опалити двадесет пет!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Сита сам наше запарложене провинције! Сита сам слепаца!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Немој да ти ја покажем ко је слепац!

ДАРА:

Глумите на неком другом месту, а не овде!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Газимо по крви као по кишници!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

За једног Немца стрељају стотину Срба!

ДАРА:

Пола се Србије у црно завило, а они глуме!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Курво неморална!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја овакав примитивизам још нигде нисам доживела!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Даћу ја теби примитивизам по дупету!

ДАРА:

Јесте је чули шта каже?

ТОМАНИЈА:

Попела се на оно буре да нас пљује!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Немачки плаћеници!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Катранције!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Видиш ли ову црнину, црна ти душа?

ДАРА:

Зар треба курве у лице да нас вређају?

ТОМАНИЈА:

Скинућу ја тебе са тог бурета!

(Граја и вика расту. Улеће Милун.)

МИЛУН:

Ко прави овде неред?

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Питај њих!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Барабе белосветске!

Милун:

Оступи тамо!

ВАСИЛИЈЕ:

Ми смо путујуће позориште Шопаловић! Ја сам Василије Шопаловић, вођа труппе!

МИЛУН

(грађанима):

Разлаз!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Било је крајње време да нас неко узме у заштиту!

МИЛУН:

Покажите ми ваше аусвајсе!

СОФИЈА

(још увек држећи дрвени мач Франца Мора):

Али, господине, молим вас, ми смо глумци!

МИЛУН:

Одложи оружје!

СОФИЈА:

Какво оружје?

МИЛУН:

Одложи оружје, кад кажем, или ћу пуцати!

СОФИЈА:

Али, господине, немојте да будете смешни!

ЈЕЛИСАВЕТА:

То није оружје, то је реквизита!

МИЛУН:

Реко сам одложи! Пази, репетирам! И руке увис! Увис, кад говорим!

ВАСИЛИЈЕ:

Ми смо путујуће позориште Шопаловић!

Милун:

Ја сам казо да се одложи оружје!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Баци, ова будала мисли озбиљно!

МИЛУН:

Сви тамо украј! Уза зид! Ко ти је казо да спуштиш руке? Украј, чујеш ти, и нико да ми није ни писнуо! Имате ли аусвајс, или немате?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја уопште не видим какве везе ми, као глумци, имамо с таквим стварима!

Милун:

Ја ћу да ти покажем какве имате везе! Напред!

СОФИЈА:

Куда нас водите?

Милун:

Није твоје да питаш! Напред, кад говорим!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Василије, за име Бога, предузми нешто!

ВАСИЛИЈЕ:

Господине поднаредниче, све је то лако објаснити! Ја мислим...

ФИЛИП:

Ааа! Ти то, што ти се мути по глави, називаш мишљење? Мишљење? Са таквом главом, као што је твоја? Ти верујеш да је то, што пролази кроз твоју главу, неко мишљење? Ти мора да о себи имаш неко веома високо мишљење, кад тако мислиш! Шта каже, „ја мислим“! Ништа мање! Зар се са таквом главом може — мислити? Знаш ли ти уопште шта значи то, тај процес, тај глагол, та глаголска радња: мислити? Мислио је Аристотел, Стефане, мислили су Платон и Декарт, Стефане, а не ти!

МИЛУН:

Ти мени каза да се зовеш Василије?

ВАСИЛИЈЕ:

Василије, господине поднаредниче! Василије Шопаловић!

Милун:

Како Василије, кад те он зове Стефан?

ВАСИЛИЈЕ:

Нисте ви то разумели!

МИЛУН:

Дости сам ја разумио! Немате исправе! Носите оружје! Носите лажна имена!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Василије, за име Бога, објасни му!

Милун:

Објасниће се у Престојништву полиције! Крећи! Стефане, треба ли ја кундаком да ти објашњавам?

ВАСИЛИЈЕ:

Али, господине поднаредниче, ја нисам Стефан!

МИЛУН:

Ош ли ти да крећеш, или да удрим?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Али Филип је говорио текст из улоге!

(Филипу)

Ти се толико уживљаваш у своје роле, да је то ненормално!

СОФИЈА:

Није крив само Филип! Василије му је дао шлагворт!

ВАСИЛИЈЕ:

Кад сам му дао?

СОФИЈА:

Казао си, обраћајући се поднареднику: „Бар то је лако објаснити, ја мислим...”
Сети се одакле је то!

ВАСИЛИЈЕ:

Омакло ми се! И не могу стално да пазим шта пред њим говорим! Господине поднаредниче, то је текст из једног позоришног комада! Ја у том комаду играм Стефана, и кад ја кажем: „бар то је лако објаснити, ја мислим”, ту Филип, који у том комаду игра Уроша, упада са текстом који сте чули! Савршено једноставно!

(Јелисавети)

Изгледа да не разуме...

ЈЕЛИСАВЕТА:

Доста је један једини покрет, једна једина реч, један једини детаљ, да он, било где да се налази, уобрази да је у представи!

(Софији)

Покушај ти да му објасниш...

СОФИЈА:

То што је Филип рекао, није рекао Василију, него Стефану, и није он то рекао као Филип, него као Урош, разумете?

МИЛУН

(после краћег размишљања):

Стефане, напред!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Његова глупост превазилази сва моја очекивања!

(Милун, са пушком на готовс, изводи глумце са сцене. Разилазе се и грађани. На сцени остају само Дара и Томанија.)

ТОМАНИЈА:

Не памтим кад сам те видела тако бесну!

ДАРА:

Као кад?

ТОМАНИЈА:

Као сад, кад си викала на глумце!

ДАРА:

Како и да не вичем! Данас приређивати позоришне представе — то је равно отвореној сарадњи с окупатором!

ТОМАНИЈА:

Мислиш да ћелија треба нешто да предузме?

ДАРА:

Сигурно да мислим! И сигурно да ће предузети!

ТОМАНИЈА:

Шта мислиш шта?

ДАРА:

Засад ништа! Ништа, док другови не изврше планирану акцију!

ТОМАНИЈА:

Што нећеш да ми кажеш какву акцију?

ДАРА:

Што мање питаш, мање знаш, а што мање знаш, мирније живиш!

(Затамњење)

II СЛИКА САСЛУШАВАЊЕ ГЛУМАЦА У ПРЕДСТОЈНИШТВУ ПОЛИЦИЈЕ

(Суморна, празна канцеларија. Канцеларијски сто, столице, плехана фуруна. По зидовима разне објаве и саопштења. На зиду мапе света, Европе, Дринске бановине и округа ужичког.)

МАЈЦЕН:

Т

и, дакле, кажеш да си вођа трупе?

ВАСИЛИЈЕ:

Да, господине. И молим вас да објасним...

МАЈЦЕН:

Доћи ће и то на ред, прво податке. Остали седите. Идемо редом. Име?

ВАСИЛИЈЕ:

Василије, господине!

МИЛУН:

Лаже, овај га зове Стефан!

МАЈЦЕН:

Сад питам њега. Кажеш, Василије?

ВАСИЛИЈЕ:

Да, господине, Василије. Василије Шопаловић.

МАЈЦЕН:

Престани с тим „господине“! Име оца?

ВАСИЛИЈЕ:

Милош, господине! Милош Шопаловић, бакалин из Велике Плане!

МАЈЦЕН:

Пол?

ВАСИЛИЈЕ:

Чији?

МАЈЦЕН:

Мушки. Има вас четворо?

ВАСИЛИЈЕ:

Четворо.

МАЈЦЕН:

Јесте ви можда брачни парови?

ФИЛИП:

Њих троје јесу, ја сам слободан човек!

МАЈЦЕН:

Како то мислиш: њих троје?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Што његова глупост може да ме одведе до очајања, то је...

ВАСИЛИЈЕ:

Све је то, господине, од почетка један обичан неспоразум!

МАЈЦЕН:

Са вама су све неки неспоразуми! Овде је против вас поднета гомила оптужби! Немате аусвајс! Служите се лажним именима! Окупљате народ на јавном месту! Носите оружје! Какво оружје, поднаредниче?

МИЛУН:

Хладно оружје, господине Мајцен!

СОФИЈА:

То што ваш поднаредник, господине, назива оружјем, то је обична позоришна реквизита!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зар ви не знате чиме су наоружани глумци? Дрвеним мачевима, као што је овај, топовима од чункова, вештачким пушкама!

СОФИЈА:

Носимо оклопе и круне од картона, браде од вуне, бркове и обрве од ћумура, свирамо на виолинама без жица, храмљемо на здраве ноге, уместо трудног трбуха носимо јастук, над мртвим мајкама проливамо сузе помоћу лука!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Нама су тантузи наполеондори!

ВАСИЛИЈЕ:

Живимо у нацртаним кућама!

ФИЛИП:

Па шта?

СОФИЈА:

Филипе, молим те, само ти немој ништа да објашњаваш!

ФИЛИП:

Да можда нећете да кажете да дрвени мач није озбиљно оружје?

ВАСИЛИЈЕ:

Молим вас, не обраћајте пажњу на њега!

ФИЛИП:

И да дрвеним мачем не може да се пробурази аждаја, или да се прободу тиранин? И да дрвеним мачем не могу да се одбију ударци челичног?

ЈЕЛИСАВЕТА:

После мачевања, то би могло да служи као ситнина за потпалу!

ФИЛИП:

И да можда нећете да кажете да тантузима не може да се поткупи сведок, или судија, или министар? И да су дукати вреднији од тантуза? И да камене куће трају дуже од нацртаних? И да су од њих сигурније? И да нацртана кућа није права кућа?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Немојте да слушате његове фантазије!

ФИЛИП:

И ви за себе кажете да сте глумци!

СОФИЈА:

А да ти можда нећеш да кажеш да нисмо?

ВАСИЛИЈЕ:

Господине, молим вас, не узимајте Филипа озбиљно! Он је једини и одговоран за трагични неспоразум који је довео до овог хапшења!

МАЈЦЕН:

Зашто мислиш да је он одговоран?

ВАСИЛИЈЕ:

Зашто? Зато што живи у облацима, у илузијама, у сновима! Зато што је помешао живот и позориште, па ни сам не зна кад је у животу, а кад је у представи! Ни кад је оно што јесте, Филип Трнавац, а када личност из неке представе!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Дате му лобању, он постане Хамлет! Дате му у руке клистир, он је господин Флеран! Пружите му кесу талира, он се претвори у Кир Јању! Па се ви снађите!

ВАСИЛИЈЕ:

Филип, господине, уопште није свестан стварности!

ФИЛИП:

А ти јеси?

ВАСИЛИЈЕ:

Нашао се ко ће да ме пита!

МАЈЦЕН:

Прекините!

ФИЛИП:

Шта каже: свестан стварности! Које стварности?

ВАСИЛИЈЕ:

Ове! Ове овде! Ове у којој се налазиш! Ове у коју си нас довео својом глупошћу! Ове собе, овог стола, ове фуруне! Овога олајисаног патоса! Овог господина, овог поднаредника, Јелисавете, Софије, мене!

ФИЛИП:

Да то ти, можда, нећеш да кажеш да сте ви — стварност?

ВАСИЛИЈЕ:

А да ти, можда, нећеш да кажеш да нисмо?

ФИЛИП:

Ви сте мој ружан сан, и ништа више!

ВАСИЛИЈЕ:

Јесте га чули?

ФИЛИП:

И доста је да се пробудим, па да вас нема!

ВАСИЛИЈЕ:

И пробудићеш се ти једном, али то неће да изгледа онако како то ти сањаш и замишљаш! Стварност није позориште, нису облаци!

ЈЕЛИСАВЕТА:

За њега би и овај рат постојао само ако би се догађао на позорници!

ВАСИЛИЈЕ:

Теби ће тај дрвени мач доћи главе!

МАЈЦЕН:

Ваше расправе оставите за касније!

ВАСИЛИЈЕ:

Извините, не могу да се савладам!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ми смо само покушали да објаснимо!

МАЈЦЕН:

Шта да објасните?

ВАСИЛИЈЕ:

Па то зашта сте питали, то са оружјем! Зар не видите да је у питању дрвени мач?

МАЈЦЕН

(пошто је погледао мач):

С каквим ја будалама радим!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја вам се дивим како издржавате!

СОФИЈА:

Ако хапсите људе због дрвених мачева, на којима једино може да се испржи јаје или скува чај — наравно, под условом да имате јаје или чај — шта ли тек радите са онима који имају праве пушке, и праве бомбе?

МАЈЦЕН:

Ко овде поставља питања, ти или ја?

СОФИЈА:

Зар овде не сме наглас ни да се размишља?

МАЈЦЕН:

У пријави каже и да користите лажна имена!

СОФИЈА:

Лажна имена!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Овај ваш поднаредник је помешао наша лична имена са именима драмских ликова које тумачимо!

МАЈЦЕН:

Можеш ли да покушаш да објасниш?

Милун:

Овај каже да се зове Василије. А овај му се обраћа са Стефане!

ВАСИЛИЈЕ:

Ја сам Стефан у једној представи, али сам у приватном животу Василије! Молим вас! Па то двоје свако паметан разликује!

ЈЕЛИСАВЕТА:

За евентуално хапшење глумаца треба да имате неког полицајца макар са минимумом позоришног образовања!

СОФИЈА:

Тад не би долазило до овако трагичних неспоразума!

МАЈЦЕН:

Овде пише и да окупљате народ на јавном месту!

МИЛУН:

Држали су говоре на Ракијској пијаци! Ова је говорила са бурета!

ВАСИЛИЈЕ:

Нисмо ми држали никакве говоре, него смо извели одломак из једне сцене, ради рекламе!

МАЈЦЕН:

А шта сте рекламирали?

ВАСИЛИЈЕ:

Представу!

МАЈЦЕН:

А да ли за ту представу имате дозволу?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Сад само кажи да немаш ни ту дозволу, па ја овог момента дајем отказ!

ВАСИЛИЈЕ:

Ја мислим да је довољан наш реноме!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Тога сам се и плашила!

МАЈЦЕН:

Значи, ни дозволу немате?

ВАСИЛИЈЕ:

Ако ви мислите да је нека административна и бирократска хартијица са некаквим љубичастим штамбиљима и парафима важнија од нашег уметничког реномеа, ја онда стварно не знам о чему ми овде уопште и разговарамо!

МАЈЦЕН:

Ја с вама овде не водим никакав разговор! Ово је саслушање, а не ћаскање!

ВАСИЛИЈЕ:

Кад не можемо да нађемо заједнички језик...

МАЈЦЕН:

Ја с тобом овде не тражим никакав заједнички језик, ја тебе саслушавам! Постављам ти питања! И ти си дужан да на моја питања одгова-раш!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А не да расправљаш!

МАЈЦЕН:

И да ли сте ви уопште свесни ситуације у којој се налазите? Ово није лудница, него полиција! И да можда не желите да вам мало опиљивије покажем где се налазите?

МИЛУН:

Требало би њима довести Дропца!

МАЈЦЕН:

Ти ћути! А ти седи ту!

ВАСИЛИЈЕ:

Кад баш инсистирате...

МАЈЦЕН:

Ако немате дозволу, значи радите илегално! Човече, ово су ратне прилике! Ваша је земља окупирана! Овде владају окупацијски закони! Ратни закони!

ВАСИЛИЈЕ:

Ако ви мислите да је то тако преко потребно...

МАЈЦЕН:

Ако ја мислим да је потребно? А ти не мислиш? О томе нема шта да се мисли! То је по уредби немачког војног заповедника за Србију! И вама, као глумцима, ако сте ви уопште глумци, то мора да је познато!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А поготову оном ко води трупу!

МАЈЦЕН:

Престани да ме прекидаш! Као што мора да вам је познато и то, да се давање представе без дозволе немачког војног заповедника лично, кажњава најмање логором! Бањицом, господо, ако нисте знали! То је прво!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Сад само кажи да ти то ниси знао!

(Седне на Мајценов сто и запали цигарету)

МАЈЦЕН:

А, друго, ја вас нећу питати како сте се у другим крајевима Србије довијали без дозволе — то је проблем тамошњих власти, а не мој! Али на терену крајскомандантуре Ужице, на коме сам ја надлежан, сваки илегалан наступ биће третиран по окупацијским законима! И немојте да ми седите на асталу! То је друго!

ЈЕЛИСАВЕТА:

После немој да кажеш да ниси упозорен!

МАЈЦЕН:

И угасите ту цигарету у канцеларији! А треће, и последње, све је ово више него довољно да вас, до првог транспорта за логор, стрпам у затвор! Што ћу овог момента и да учиним!

МИЛУН:

Све би ја то Дропцу на даљи поступак!

МАЈЦЕН:

Види има ли у затвору слободних места!

ВАСИЛИЈЕ:

Да ли је можда ово документ који је потребан?

МАЈЦЕН

(узима од Василија документ и чита):

„Канцеларија Врховног војног заповедника за Србију...”

(Седне)

„...Путујуће позориште Шопаловић... у трупи нема Јевреја ни Цигана... ни лица која су у браку са Јеврејима... дозвољава се... драма *Разбојници* од Фридриха Шилера...”

СОФИЈА:

То је, ако нисте знали, немачки писац!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зар мислиш да то господину није познато?

МАЈЦЕН

(наставља са читањем):

„...по градовима уже Србије, укључујући и Банат... противпожарне мере... У име војног заповедника у Србији, генерала...”

ВАСИЛИЈЕ:

„...генерала противавионске артилерије фон Шредера!”

МАЈЦЕН:

„Потпуковник...” Зашто ми ово нисте показали одмах?

ВАСИЛИЈЕ:

Ви сте прво питали за дрвени мач!

МАЈЦЕН:

Можете да идете!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Извините што смо вам упали овако, ненајављени!

МАЈЦЕН:

Чекајте мало, још једно питање!

ВАСИЛИЈЕ:

Само изволите!

МАЈЦЕН:

Јесте ли видели вешала на Житној пијаци?

ВАСИЛИЈЕ:

Јесмо. Зашто питате?

МАЈЦЕН:

То вама не смета?

ВАСИЛИЈЕ:

Шта?

МАЈЦЕН:

То, да вам на позорницу пада сенка вешала?

(Затамњење)

III СЛИКА СВАЂА У АЦИЋА ДВОРИШТУ

(Право према публици, унутрашња фасада једносратне куће покојног мајора Ацића. Дуж целог спрата велика веранда. Доле десно је приземна кућа Благоја Бабића, пред којом Гина, у кориту постављеном на две хоклице, пере веш. У дворишту се налази пумпа за воду. Преко дворишта могу да буду разапети, још увек празни, конопци за сушење веша. Лево, на благој падини према реци под стаблом велике липе, налази се храстов сто окружен клупама. Десно се иде на улицу.)

ВАСИЛИЈЕ:

И

сад, кад смо се некако извукли из полиције, и кад треба пред

вечерашњу премијеру још да пробамо, њих нема! Софија, као да нема ништа прече, отишла на купање!

ГИНА:

Шта и да ради по оволикој врућинци! Није везана за корито, ко ја!

ВАСИЛИЈЕ:

А за Филипа не знам да ли је у Елсинору, или у Венецији, или на неком спахијском имању у Русији!

ГИНА:

У Русији?

ВАСИЛИЈЕ:

Нисам мислио буквално, у правој Русији... Него, ово сам хтео да вас питам: ми бисмо овде у дворишту држали пробе, ако не смета... Знате, да не бисмо и за пробе плаћали посебно. Не само да је закупнина кафане за представу испала висока, него смо морали и да платимо унапред! Једном речју, остали смо без динара! Овде вам заиста не бисмо сметали...

ГИНА:

То се ви договорите са Симком, она вам је издала собе, а не ја!

ВАСИЛИЈЕ:

Она је рекла да нема ништа против, под условом да вама не смета...

(Без речи, улази Дробац. Упркос великој врућини, обучен је у сукнене чакшире и гуњ. Носи опанке. Маше вољујском жилом. Прилази, без речи, пумпи за воду, наслања на њу вољујску жилу, пумпа, пије воду из руке, умива се, брише лице шајкачом. Одахне.)

ДРОБАЦ:

Вјешо сам оне лешеве на Житној пијаци. Покрај кантарџинице.

ГИНА:

Чула сам.

ДРОБАЦ:

Боље би било да си виђела.

ГИНА:

Ако се досад нисам нагледала...

ДРОБАЦ:

Теже ти је вјешати мртваца него живог.

ВАСИЛИЈЕ:

Ко су ти људи који су обешени?

ДРОБАЦ:

Банда.

ВАСИЛИЈЕ:

Зар сте морали онако да их вешате?

ДРОБАЦ:

Како онако?

ВАСИЛИЈЕ:

Онако голе, без опанака и чакшира?

ДРОБАЦ:

Да сам се ја пито, ја би им поскидо и гаће!

Ништа ме немо гледати!

То би се тако најбрже искорјенило, разумијеш?

Не разумијеш.

Да си ти, да тако кажемо, банда...

И да ти пођеш да пуцаш у Швабу... а да знаш

да зато мореш голокур да висиш на пијаци...

Кажи, би ли пуцо?

ВАСИЛИЈЕ:

Нису то моја посла. Ја сам глумац.

ДРОБАЦ:

Кад неђе пођеш, а знаш да мореш да погинеш,

размислићеш бар двапут пре но пођеш!

Па, кад размислиш, пођеш или не пођеш!

Ал кад знадеш да мореш и да се обрукаш,

не би размислио двапут, но девет пута!

И не би ношо!

Чудна стока су људи!

Више се плаше бруке,

него смрти!

ВАСИЛИЈЕ:

Ви знате шта радите.

ДРОБАЦ:

А шта ти оно рече да си?

ВАСИЛИЈЕ:

Глумац.

ДРОБАЦ:

Возиш мотор у бурету?

ВАСИЛИЈЕ:

Ја сам у позоришту, а не у циркусу!

ДРОБАЦ:

Ниси случајно нека скитница? Или коцкар?

ВАСИЛИЈЕ:

Зар вам ја личим на коцкара?

ДРОБАЦ:

Питам. Због Уредбе о телесној казни. По члану три, телесном казном кажњаваће се и скитнице, беспосличари, коцкари, пијанице и лица која проносе лажне вести. То што си глумац не значи да ниси пијаница и скитница. А, по члану пет, телесна казна батинања може се изрећи од 5 до 25 удараца штапом по задњем делу тела — дебелом месу. Зато питам.

ВАСИЛИЈЕ:

Ја сам исправан грађанин!

ДРОБАЦ:

А, кад си исправан... да ли ти мене поштујеш?

ВАСИЛИЈЕ:

Молим?

ГИНА:

Наравно да те поштује!

ДРОБАЦ:

Њега питам!

ВАСИЛИЈЕ:

Поштујем вас, наравно!

ДРОБАЦ:

Ја кад уђем у хотел „Париз”, сви уђуте! За који астал седнем, сви сместа устану! Из поштовања! Кад идем чаршијом, прелазе на другу страну! Зато што ме поштују! Бабе се преда мном крсте, ко да сам икона! Разумијеш?

ВАСИЛИЈЕ:

Разумем.

ДРОБАЦ:

Лажеш, не разумијеш!

(Гини)

Неће он знати како је мени име!

ГИНА:

Дробац!

ДРОБАЦ:

Тачно. Дробац. А ни ово што га питам неће знати!

(Василију)

Знаш ли зашто сам Дробац?

(Гини)

Не зна.

(Василију)

Зато што дробим коске! И вадим дроб! Зато сам Дробац! И немо то да ми не упамтиш за идући пут!

(Излази десно. Крај пумпе је заборавио волујску жилу.)

ГИНА:

Тако увек, ни добардан, ни довиђења, ништа! Дође ко теле, оде ко теле! И не чујеш га у оним опанцима!

(Испира потирачу)

ВАСИЛИЈЕ:

Ко је овај?

ГИНА:

Ко ће бити, батинаш!

ВАСИЛИЈЕ:

Батинаш?

ГИНА:

Видиш ли ти ово?

ВАСИЛИЈЕ:

Шта је то?

ГИНА:

Куд год да иде, оставља крвав траг!

(Потирачом пере калдрму)

ВАСИЛИЈЕ:

Да човек не верује!... Погледајте, заборавио је волујску жилу!

ГИНА:

Значи, вратиће се! Мораћу још једном да перем иза њега!

ВАСИЛИЈЕ:

Овим их туче?

ГИНА:

Туче чим стигне! И тољагама, и ногама! Ал овом жилом највише! Од ње највише и боли, усеца се до коске!

ВАСИЛИЈЕ:

Да га сретнем на улици, мислио бих да је обичан сељак!

ГИНА:

Тај је пре рата горе у Сињевцу, да извините, силово козе!

ВАСИЛИЈЕ:

И то је данас постало власт!

ГИНА:

Неће да се смилује ником!

Ни младом, ни старом, ни болесном!

Неће да се смилује ни за паре!

Давали су му и златне сатове, само да не бије,

ал он, зликовац, неће ни златан сат!

ВАСИЛИЈЕ:

Зар може човек да буде толика звер?

ГИНА:

Није он звер, него нешто горе од звери, нечовек!

(Улази Благоје, са флашом у џепу)

БЛАГОЈЕ:

Шта је Дробац тражио овде?

ГИНА:

Па добро, Благоје, где си ти досад?

БЛАГОЈЕ:

Ишо да чујем вести са фронтова!

ГИНА:

Видим, пуна ти флаша вести!

БЛАГОЈЕ:

Оћемо ли, глумац, по један цуг?

ВАСИЛИЈЕ:

Хвала, не могу по оволикој врућини! А док се не заврши представа, морам да останем сасвим трезан! Други пут!

(Улази у кућу)

БЛАГОЈЕ:

Не сме због врућине! Није, него не сме на празан стомак! Ти глумци никад немају пара за храну!

ГИНА:

Побеже човек од смрада твоје ракиштине!

БЛАГОЈЕ:

Ово мирише као амброзија!

ГИНА:

И јесте ми амброзија! Ко да су у њој даждевњаци презимили!... Оћу ли ја доживети да те бар пет минута у животу видим трезног?

БЛАГОЈЕ:

Не пијем ја од беса, него од муке!

ГИНА:

Тешко је теби да нађеш разлог за пијење!

БЛАГОЈЕ:

Немци су избили на Волгу, женска главо!

ГИНА:

Не мораш зато да попијеш реку ракије!

БЛАГОЈЕ:

Јесам ја теби једном казо да не звоцаш?

ГИНА:

Ако звоцам, звоцам за твоје добро!...

Ко каже да су избили на Волгу?

БЛАГОЈЕ:

Ко каже, кажу новине, читај сама!

Волга, бокте, то ти је пола Русије!

ГИНА:

Због Дњепра се ниси трезнио недељу дана!

Ко да имаш воденицу на Дњепру!

БЛАГОЈЕ:

Сит сам ја твога звоцања, и то одавно!

И нисам ја дете, да ми се увек попује!

ГИНА:

Кад се налијеш том ракиштином, ниси ни човек!

БЛАГОЈЕ:

Правићеш ти мене једном од блата!

ГИНА:

Да тебе направим таквог како си,

и не треба ми други материјал!

БЛАГОЈЕ:

Мозгу! Од тога је и Адам направљен!

ГИНА:

Знам да си брз на језику!... Пијеш и локмашиш, а не видиш у шта ти Секула срља!

БЛАГОЈЕ:

У шта срља?

ГИНА:

Зар је могуће да ти баш ништа не видиш?

БЛАГОЈЕ:

Ја сам за тебе одувек био слепац!

А најслепљи сам био кад сам те узимо!

ГИНА:

А прогледао си кад си потрошио мираз!

(На веранду излазе Симка, Јелисавета и Василије. Јелисавета преко оgrade пребацује позоришне костиме, да се проветравају.)

СИМКА:

Из обе собе имате излаз на веранду!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Видела сам!

СИМКА:

Ту су вам лигештули, слободно их користите! А одавде имате и поглед на реку!

(Василију)

Јесам ли вам показала онај храстов астал испод липе? Тамо можете да ручавате и вечеравате, док је лето!

ВАСИЛИЈЕ:

Шта да ручавамо? Говеђу супу с резанцима и ринфлајш са реном? Јагњетину са зеленом салатом? Пржену рибу? Или можда гушчетину и пачетину?

СИМКА:

Где рекосте гушчетину и пачетину... Пре рата се белела река од гуски и патки! Није се могло тренути после ручка од гакања! А сада нигде перцета, ни за пахуљицу!

(Јелисавети)

Јесте ли видели како је река близу? Док је мој покојни мајор био жив, после ручка седимо овде, једемо кајсије, а он коштице са веранде баца у реку!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Муж вам је био мајор?

СИМКА:

Артилеријски!

ВАСИЛИЈЕ:

Је ли погинуо у овом рату?

СИМКА:

Није, умро је од запаљења плућа! А то је предност што вам је соба на спрату! Не морате ноћу да затварате прозоре, па вам са реке струји чист ваздух! Лети се чују и зрикавци, целу ноћ! Мајор није затварао ни зими, и редовно је спавао без пиџаме! Али је зато имао челично здравље!

ГИНА:

Бог да му душу прости!

СИМКА:

А где сте играли пре него што сте дошли код нас?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Играла сам у Београду, у „Мањежу"! Спремали смо Пижеове *Срећне дане!* То су заиста били срећни дани! Ја сам имала прекрасну женску улогу...

(Прекине је снажна пуцњава: чује се неколико рафала из аутомата)

ГИНА:

Боже, шта ли то пуца?

БЛАГОЈЕ:

Машингевер!

ГИНА:

Да је Секула код куће, била бих мирнија!

БЛАГОЈЕ:

Само ти слути!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Знаш ли где је Филип?

ВАСИЛИЈЕ:

Можда негде пробада Полонија, можда броји талире... Откуд знам!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Да опет, будала, негде нешто не забрља?

ГИНА:

Да ми је знати због чега ли је пуцало!

ВАСИЛИЈЕ:

Ви се нисте нимало уплашили?

СИМКА:

Ја сам, господине, из официрске породице!... А сад можете и без мене, надам се да сам вам све показала! Ви се лепо распакујте и раскомотите, као у рођеној кући! Ја вам све остављам са пуним поверењем!

(Улази у кућу)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Софија би бар мало могла да помогне! Него, госпођица, одмах на плажу! А нисам стигла ни нокте да маникирам, ни косу да увијем, ни да обавим масажу, ни да се нашминкам, ништа!

(И она се, заједно са Василијем, враћа у кућу)

ГИНА:

Као да нису у рату, него на излету!

БЛАГОЈЕ:

Глумци су бојми, и уметници, и светски људи! И нису они криви што ти то не знаш!

ГИНА:

Не треба мени неко велико знање

да познам ко је курва, а ко лопужа!

БЛАГОЈЕ:

Ниси видела ништа даље од Забучја,

а хтела би о целом свету да судиш!

ГИНА:

Ваљда сам и могла нешто од тебе да видим?

Кућа — пијаца, прање — пеглање, кување — шивење!

То ми је цео живот с тобом!

А овамо си ми обећавао и Цариград!

СИМКА

(излази у двориште са прекривеним послужавником):

Гино, могу ли код тебе да склоним сребрни есцајг?

ГИНА:

Плашиш се да ти га не здипе уметници?

СИМКА:

Боље да склоним код тебе, него да стрепим! Имаш дванес сребрних виљушака, дванес ножева, дванес великих, и дванес малих, кашика!

(Гина брише сапуњаве руке о кецељу, узима од Симке послужавник, и уноси га у кућу)

То нам је био поклон за младенце, од официрског кора!

(Благоју)

Шта ли је то могло да пуца?

БЛАГОЈЕ:

Знам само да је био машингевер!

СИМКА:

Као да је у центру.

БЛАГОЈЕ:

Биће да је негде између Фото Лазића и КњиЖаре Дебељевић.

СИМКА:

Досад је обично пуцало ноћу... А Гина стрепи због Секуле?

БЛАГОЈЕ:

Кукумавка!

СИМКА:

Ко зна у шта све могу да га увуку!

БЛАГОЈЕ:

Ко да га увуче?

СИМКА:

Бојим се да Гина има разлога да се плаши...

БЛАГОЈЕ:

Чега да се плаши?

ГИНА

(враћајући се из куће):

Свакога и ти примаш у кућу, сачувај Боже!

СИМКА:

Ко седам дана не види белог бога,

осмога се обрадује и ђаволу!

ГИНА:

Обрадоваћеш се ти, кад ти кућу напуне стеницама!

Ко зна куда се све то вуче и потуца!

(У љубичастом купаћем костиму, бришући дугу расплетену косу, са реке долази Софија)

СОФИЈА:

Видите ли ону зграду иза моста?

БЛАГОЈЕ:

Железничког? То је прва електрична централа у Србији!

СОФИЈА:

Све донде сам пливала!

БЛАГОЈЕ:

Значи да имате велику кондицију!

ГИНА:

Како и немала!

СОФИЈА:

Вама је овде заиста дивно, кућа крај реке!

ГИНА:

Зато се ми ретко и купамо, што смо крај реке!

СОФИЈА:

Учинио ми се ко да је нешто пуцало!

БЛАГОЈЕ:

Не обраћајте пажњу, ја сам ту!

ГИНА:

Велика сигурација!

БЛАГОЈЕ:

Ја сам ратово под командом војводе Степе!

Ми смо се на Церу једним шињелом покривали!

ГИНА:

Покриво си се, са мазгом, једним покровцем!

СОФИЈА:

Да само знате како је вода дивна! Нисам издржала да не поквасим косу! А требаће ми два сата да је осушим! Ал док се не загњурим цела, цела целцата, чини ми се ко да се нисам ни купала!

БЛАГОЈЕ:

Ја пливање без роњења и гњурања и не рачунам!

СОФИЈА:

А река мирише на лубеницу, јесте приметили? Па тако дивне стене за сунчање, и дивно дрвеће! Тамо је препуно маслачка и камилице! Сигурно живите ко да сте стално на излету!

ГИНА:

Није баш увек!

СОФИЈА:

Ја целог лета не бих излазила из воде! Молим вас, хоћете ли да ми обришете леђа, не могу да дохватим! Стално бих пливала! До неба бих, чини ми се, пливала, кад би се могло!

БЛАГОЈЕ:

Пливање је најздравије од свих спортова! И посебно је добро за лепу фигуру! Ја сам вам одувек спреман за пливање, у свако доба, само кажите!

ГИНА:

Немој да заборавиш да понесеш паљке, да се не утопиш!

БЛАГОЈЕ:

Пливам све стилове, прсно, леђно, краул, бетерфлај, 4x100 метара мешовито, роњење, скокови на главу и ноге са разних висина!

ГИНА:

Заборавио си да поменеш кучећи стил!

СОФИЈА:

Хвала, сад могу и сама! Трчим да пресвучем костим, још ми је влажан!

(Утрчи у кућу)

ГИНА:

Пази да ти јајници не озебу!... Дивна вода, дивне стене за сунчање, све јој је дивно! Камилицу види, а рат око себе не види!

СИМКА:

Ти глумци су увек живели мимо света!

ГИНА:

Не стиди се ни да се голити!

СИМКА:

Да ти кажем, не би ми веровала!

ГИНА:

А ја од ујтру не вадим руке из корита!

СИМКА:

Она карминише и брадавице на грудима!

ГИНА:

Не би се либила да изнесе чавку на тезгу,

па дрмај, Дрмане, и кудељај, Куделине!

БЛАГОЈЕ:

Што, ваљда треба да је окачи на преслицу,

као ти твоју,

па да седи крај прозора и да је преде?

ГИНА:

Кад курве треба бранити, први си ту!

(Огрнута љубичастим баде-мантилом, на веранду излази Софија. Преко ограда пребацује мокар костим. Гледа преко реке.)

СОФИЈА:

Јелисавета!

ЈЕЛИСАВЕТА

(из куће):

Шта је?

СОФИЈА:

Ниси ми казала како је диван поглед одавде!

ЈЕЛИСАВЕТА

(излази на веранду):

Кад да ти кажем? Морала сам сама да распакујем кофере!

СОФИЈА:

А јеси ли видела ону пшеницу, препуну булки?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кад да је видим? Цело сам јутро износила костиме!

СОФИЈА:

Као да се само злато таласа!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Мени трепте неки светлаци од умора!

СОФИЈА:

Обожавам лето! Дани пуни пчела, вечери свитаца!

И како је само дивна тишина овде! Слушај!...

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта да слушам?

СОФИЈА:

Чује се како зуји пчела у чаши!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Мени зуји у глави...

СОФИЈА:

Ти, Јелисавета, грешиш што мало не пливаш!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кад да пливам?

СОФИЈА:

Не памтим кад сам се осећала тако дивно, као данас!

(Уђе у кућу)

ЈЕЛИСАВЕТА

(идући за њом):

Сад, кад си се искупала, и исунчала, и кад се осећаш тако дивно, могла би да се пресвучеш и да ми помогнеш...

(Улази за Софијом у кућу)

ГИНА:

Нисам ни знала да је овде код нас тако дивно!

Кад се гледа преко овог корита, не би се рекло!

СИМКА:

Други је то свет, моја Гино!

ГИНА:

Видим и ја да је други!

СИМКА:

Из колко вода испираш?

ГИНА:

Из пет.

СИМКА:

Цео живот проведу као на лађи: данас овде, сутра онде!

ГИНА:

Мени су све лађе потонуле у овом кориту!

(Из куће излази Софија и иде према реци)

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Софија! Где ћеш сад опет?

СОФИЈА:

Да ухватим још мало сунца!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А зар ја треба сама све ово да уносим?

СОФИЈА:

Грех је овакав дан провести у кући!

(Отрчи према реци. Јелисавета се љутито враћа унутра.)

ГИНА

(Благоју):

Док стојиш докон, могло би да ми напумпаш воде за испирање...

Благоје, чујеш ти мене?

СИМКА:

Стоји ко одузет!

ГИНА:

Благоје!

БЛАГОЈЕ:

Кад је гледам, осећам се ко соба...

ГИНА:

Ко шта?

БЛАГОЈЕ:

...ко соба у коју су унели љубичице!

ГИНА:

Не треба ти да пијеш ни бозу, акамоли ракију!

СИМКА:

Како ти мушкарци уопште немају критеријум!

ГИНА:

Само нека је ново, и нек је туђе!

БЛАГОЈЕ:

Питам се чему ли служи толика лепота! То није само зато да се грли...

СИМКА:

Једино што на њој вреди то јој је коса!

ГИНА:

Да ја обучем њено, а она моје,
не би се видела крај мене ко ни пачавра!

БЛАГОЈЕ:

Могу да замислим!

ГИНА:

Него носим мушке ципеле, мушки капут,
ринтам, радим, опасујем се конопцем!
Боље да сам се овим конопцем око врата
опасала, него што живим поштено!

БЛАГОЈЕ:

Лако је бити поштен с таквом лепотом!

СИМКА:

Мого би да имаш бар мало обзира!

ГИНА:

Има он обзира, кад му нешто треба!

Гино скувај, Гино опери, Гино додај,

Гино устај, Секула се упишкио,
Гино камфор, Гино стего ме ишијас,
Гино кирију, Гино струју, Гино дрва,
погино од Гине дабогда!

(На веранду излази Јелисавета. Истреса веш преко ограде.)

ГИНА:

Не истресај ми то твоје ђубре на веш!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Је л кажете мени?

ГИНА:

Зар га ја овде перем да га ти прљаш?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Истресам спаваћицу, госпођо, где је ту ђубре?

ГИНА:

У њој ти и има највише курвинског ђубрета!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Могла би ти мало да бираш изразе!

ГИНА:

Ово је двадесет година била поштена кућа!

А ви сте за сат направили куплерај!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Овакве увреде још нигде нисам доживела!

ГИНА:

Да те је отац кучки кочањком правио,

па не би била таква каква си!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Господине, ако ви немате начина да ућуткате ову жену...

ГИНА:

Ко да ме ућутка?

БЛАГОЈЕ:

Гино, да ћутиш ту!

ГИНА:

Ама коме да ћутим? Курви да ћутим? Ко си ти
да ти ћутим?

Да је неко ко командује, неко ко користи,
да је неко ко копа, неко ко коси, неко ко даје,
неко ко дан,
па да и ћутим!

Ваљда теби, маторој курви, да ћутим?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта си то искокодакала?

ГИНА:

То што си чула! Да си матора курва!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја матора?

ГИНА:

Нађи неко огледало, па се огледај!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зубе чува у чаши, а оће да уједа!

БЛАГОЈЕ:

Гино, завежи, или ће да ради ова жила!

ГИНА:

Ајде, узми је, то ти и приличи! Узми Дропчеву жилу, Дропчева слико и прилико! Ајде, ударај мајку свога сина, ударај! Одбрани ону успаљеницу белосветску!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Немој да ти ја сиђем тамо доле!

ГИНА:

Ма немој да ти се ја тамо горе попењем!

БЛАГОЈЕ:

Гино, јеси побеснела?

ГИНА:

Јесам! Додај ми нешто да убијем курву!

СИМКА:

Гино, не буди луда!

ГИНА:

Додај ми нешто тешко,

тако да не морам да је ударам двапут!

(Са десне стране, са улице, долазе Дара и Томанија)

ДАРА:

Гино, смири се, знамо како ти је!

ГИНА:

Откуд ти знаш како ми је?

ДАРА:

Зато смо и дотрчале одмах, јер знамо да је теби сада најтеже!

ГИНА:

Мени најтеже?

ТОМАНИЈА:

Па зар ти још не знаш?

ГИНА:

Шта не знам?

ДАРА:

Па јесте ви чули ону пуцњаву малопре?

БЛАГОЈЕ:

Зашто питаш?

СИМКА:

Ко је пуцао?

ТОМАНИЈА:

На месту су их побили! Из машинке!

СИМКА:

Кога?

БЛАГОЈЕ:

Ко?

ГИНА:

Ја немам снаге ни да питам!

ДАРА:

Има ли у овој кући чаша воде?

СИМКА:

Ко је у кога пуцао?

ТОМАНИЈА:

Убили су окружног начелника!

БЛАГОЈЕ:

Домазета?

СИМКА:

Ону рђу?

ГИНА:

Ко га је убио?

ДАРА:

Ко је да је, рука му се позлатила!

ТОМАНИЈА:

Са њим су убили и Анђу...

СИМКА:

Карамарковић?

ДАРА:

Акција је одлично изведена!

БЛАГОЈЕ:

Каква акција?

СИМКА:

Зашто Анђу да убију?

ДАРА:

Што, да је можда не жалиш, немачку курву?

СИМКА:

Како неко може да пуца у жену?

ТОМАНИЈА:

Није оно била жена, него вештица!

БЛАГОЈЕ:

Зна ли се ко је пуцо?

ТОМАНИЈА:

У вароши је као у осињаку!

ГИНА:

Боже, где ли је Секула!

ТОМАНИЈА:

Па зар ти не знаш? Да јој кажем?

ДАРА:

Секула ти је ухапшен!

ГИНА:

Шта кажеш?

ДАРА:

А ја сам мислила да си ти то већ чула! Сумњају на њега да је пуцао!

БЛАГОЈЕ:

Зар Секула?

ДАРА:

Држе га у Предстојништву полиције!

ТОМАНИЈА:

Сад је он сигурно Дропцу допао шака!

ГИНА:

Боље да си ми рекла да су га убили!

СИМКА:

Јеси ти луда?

ГИНА:

Да су га убили, па да се Богу захвалим!

БЛАГОЈЕ:

Знаш ти шта говориш?

ДАРА:

Ћути, засад је важно да је жив!

А, док је жив, још може да се извуче!

ГИНА:

Пре би се из пакла извуко!

Видела сам како изгледају они

који, несрећници, не знају ђбогу две!

А како ће ми сутра изгледати Секула,

који зна, и за ког знају да зна?

БЛАГОЈЕ:

Шта ти знаш шта он зна?

ГИНА:

Мајка не мора да види да би знала!

СИМКА:

Попа мало!

ГИНА:

Лакше би ми било кад би знала
шта му, зликовци, раде
у оним њиним крлавим подрумима!
Овако не знам, па сама замишљаам,
а замишљаам му горе и крлавије
него што они, крвници, могу да измисле!

ДАРА:

Засад се поуздано зна да га не туку!

СИМКА:

Откуд знаш?

ДАРА:

Нисам казала да ја знам! Али знам ко зна!

ГИНА:

Ако га не туку, онда је, значи, још горе!

БЛАГОЈЕ:

Зашто је горе ако га не туку, будало?

ГИНА:

Зато што значи да је почео да признаје!

БЛАГОЈЕ:

Шта он има да признаје?

ТОМАНИЈА:

Па ваљда Секулу познајеш, мајка си му!

ГИНА:

Како могу да кажем да га познајем,

када муку којом га муче не познајем?

ДАРА:

Досад га нико никаквом муком не мучи! Треба њима Секула жив и здрав!

ТОМАНИЈА:

Мисле да може много да им исприча!

ГИНА:

Тога се ја и плашим!

БЛАГОЈЕ:

Шта он може да исприча, кад ништа не зна?

ДАРА:

Прегледај Секулину собу, спали све хартије!

БЛАГОЈЕ:

Какве хартије?

ТОМАНИЈА:

Побогу, човече, па ти си потпуно сметен!

ДАРА:

Не стој те ту као завезани! Сваки је секунд драгоцен!

(Сви одједном ућуте: улази Дробац)

ДРОБАЦ:

Заборавио сам жилу.

Овден сам неђе оставио жилу.

Ће ми је жила?

Зове ме Мајцен на дужност, кад ниђе жиле!

Ја сам без оне волујске жиле ко без руке!

Тражи тамо, тражи вамо,
док ти се не сетик да ће бити овден.

Без ове жиле ниђе ти нисам присто!

СИМКА:

Нећеш га, ваљда, ти саслушавати?

ДРОБАЦ:

Ја не саслушавам. Ја само помажем.

ГИНА:

Како помажеш? Батином? Овом жилом?

ДРОБАЦ:

Не дирај ми ту жилу, кад ти говорим!

СИМКА:

Секула није ништа скривио!

ГИНА:

Зар ћеш о невино дете крвавити руке?

БЛАГОЈЕ:

Ништа он не зна! Ништа, ниочему!

ДРОБАЦ:

Ни један од њих ништа не зна. У почетку.

А све што на почетку није знао, на крају зна!

БЛАГОЈЕ:

Ја мојом главом гарантујем да не зна!

ДРОБАЦ:

Неком зна, а неком не зна! Како коме!

ГИНА:

Како то мислиш: како коме?

(Јелисавета све време стоји на веранди, и посматра шта се догађа. Од доласка Даре и Томаније, на веранду је изашао и Василије. Током следећег Дропчевог монолога, са улице ће доћи и Филип. Продужиће до храстовог стола, и ту ће остати до краја сцене. Глумци без речи посматрају цео призор.)

ДРОБАЦ:

Нисам ја ко они агенти, што туку,

Туку и туку,

па ондак изађи и удри повраћај!

Они туку и пет, и шес,

и седам сати, по тројца на смену, и ништа!

Они га туку, а он им ћути ко кап!

Све што зна да им каже, то је не знам!

А дајде ти њега мени на вртаљ сата,

па ће му мало бити једна уста!

Не зна престојнику,

ни агентима не зна,

ни есесу не зна!

А да видиш како код мене зна!

Мени је многи дошо на јесте у седмицу!

Униће ми као надркан пастув,

а изнесу га ко пробушено прдало!

Зна и што не зна да је знао!

ГИНА:

Мајко Божија...

ДРОБАЦ:

Ал зато треба да знадеш

ђе да удриш,

и да знадеш

како да удриш,

и да знадеш

ђе су му живци,

и како су му распоређени бубрези!

Разумијеш? Не разумијеш!

Ако га заковчаш за мацке,

а да му кожа не попуца под опутом,

ко да га ниси ни заковчо!

Кад га шинеш,

а да те крв све до капе не попрска,

ко да га ниси ни шино, је л разумијеш?

Не разумијеш.

Столица се не прави сàдвије ноге!

СИМКА:

Гино! Дајте воде! Раскопчајте жену!

ТОМАНИЈА:

Прскај по образима!

СИМКА:

Гино! Гино!

ТОМАНИЈА:

Не вреди да зовеш, обезнанила се!

ДАРА:

Лупај је мало по образима, слободно! Јаче!

(Благоју)

Шта стојиш, сметањаче? Имаш ли коцку шећера у кући?

БЛАГОЈЕ:

Шећера?

СИМКА:

Долази себи!

ДРОБАЦ:

А кад сам ишо да апсим Јеврема, на Татинац!

И кад је чуо Јеврем ко му долази!

Дођем му прёткућу, а он се објесио!

О једну велику јерибасму, рађа по вагон!

Док су га скидали с конопца, набро сам трнкила!

(Излазећи са сцене, Дробац се скоро судари са Софијом, која се враћа са реке. Тим сударом су обоје изненађени и збуњени. Дробац, за тренутак, гледа у Софију са запрепашћењем. Његов одлазак са сцене личи, на крају, на бекство. Последице овог сусрета показаше се у седмој слици.)

СИМКА:

Има ли ичега што би ову животињу могло да уљуди?

ТОМАНИЈА:

Свуда је оставио своје кржаве трагове!

ДАРА:

Шта је, глумци? Гледате наше крваво позориште?

(Затамњење)

IV СЛИКА ПЕЧЕНА БУНДЕВА НА ХРАСТОВОМ СТОЛУ ПОД ЛИПОМ или ПРОБА ШИЛЕРОВИХ „РАЗБОЈНИКА”

(Двориште из претходне сцене, нешто иза поднева. Веома је топло и светло. За столом испод липе, Софија, Јелисавета и Василије пробају једну сцену из Шилерових Разбојника. Јелисавета, у улози старога грофа, спава за столом. Прилази јој Софија, као Амалија. Василије игра улогу редитеља.)

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Сине мој!”

ВАСИЛИЈЕ:

То треба да кажеш три пута!

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Сине мој! Сине мој! Сине мој!”

ВАСИЛИЈЕ:

Ти му притрчаваш! Тако! И хваташ га за руку!

СОФИЈА:

„Чуј, чуј, он сања о своме сину!”

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Овде си?”... Шта сада кажем?

ВАСИЛИЈЕ:

Питаш: „Овде си? Заиста си овде?”

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Овде си? Заиста си овде? Ах, како је јадан!...”

ВАСИЛИЈЕ

(суфлира):

„Не гледај ме...”

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Не гледај ме тим погледом пуним туге, сувише сам несрећна и без тога!”

ВАСИЛИЈЕ:

Не кажеш „несрећна”, него „несрећан”! За име Бога, Јелисавета, говори као мушкарац!

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Сувише сам НЕСРЕЋАН и без тога!”

ВАСИЛИЈЕ:

Не мораш толико да наглашаваш!

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Сувише сам несрећан и без тога!”

ВАСИЛИЈЕ:

Тако. Сад га ти будиш...

СОФИЈА:

„Отвори очи, драги старче! Ви сте само сањали! Саберите се!”

ЈЕЛИСАВЕТА:

„Зар он није био овде? Зар му нисам стиснула руку?”

ВАСИЛИЈЕ:

Опет исто! Не кажеш „стиснула”, него „стиснуо”! Зар не можеш ни толико да се уживиш, да утувиш да ти играш грофа, а не грофицу? Јелисавета, ти си мушкарац, а не жена!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја покушавам да дам све од себе, али не вреди!

СОФИЈА:

Кад би унела макар минимум концентрације!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кад ти знаш како би требало играти грофа, зашто ти не узмеш његову улогу?

СОФИЈА:

А ко би онда играо Амалију? Василије?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ваљда још има жена у ансамблу!

СОФИЈА:

Немој да будеш смешна!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А ти немој да будеш тако безобразна!

СОФИЈА:

Овако више не може да се ради!

ЈЕЛИСАВЕТА:

И не знам какав је ово репертоар!

ВАСИЛИЈЕ:

Шта ти сад одједном смета репертоар?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ансамбл од четири глумца не може да игра комад са петнаест или двадесет лица!

ВАСИЛИЈЕ:

Довијамо се како унемо!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Баш се лепо довијамо, нема шта! Од двадесет лица ти пола штрихујеш! А од оних што остану, поделиш нам по две или три улоге на сваког! Жене играју мушкарце, мушкарци жене! Уместо да се сконцентришемо, ми се распамећујемо! А драмски писци се у гробовима преврћу!

ВАСИЛИЈЕ:

Биће најбоље да се одморимо, и опустимо! Нормална је нервоза уочи представе!

ЈЕЛИСАВЕТА:

И мом темпераменту уопште не одговара да играм мушкарца!

ВАСИЛИЈЕ:

И то ми кажеш сада, пред премијеру!... Прави глумац треба да уме да игра и клупу, и метлу, ако треба!

ЈЕЛИСАВЕТА:

И не знам зашто играмо баш те *Разбојнике!*

ВАСИЛИЈЕ:

Зато што је Шилер немачки писац! Кога би нам другог дозволили да играмо? И зато што наша публика, наш народ — са својим хајдучким, устаничким и слободарским традицијама, овако непокоран, непоткупљив, поносан, бунтован, — воли да гледа бунтовнике као што је Карл Мор! Потомци Обилића не долазе у позориште због уметности, него због јунаштва! И у цркву не долазе да виде Христа и Богородицу, него да виде своје свете краљеве, и свете ратнике!

(Прекине га Симка, која се појави у вратима своје куће)

СИМКА:

Да ли би неко могао да ми помогне?

ВАСИЛИЈЕ:

Наравно, само кажите! Шта треба?

СИМКА:

Испекла сам тикву, не могу сама да је изнесем!

ВАСИЛИЈЕ:

Дајте мени! Где сте је нашли оволику?

СИМКА:

И кад би неко хтео да простре столњак!

ВАСИЛИЈЕ:

Јелисавета!

(Јелисавета простира столњак на сто под липом. Василије износи огромну печену бундеву. Ставља је на сто.)

СИМКА:

Ово би се, за невољу, могло назвати чак и ручком!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ово је неком и доручак, и ручак, и вечера!

СОФИЈА:

И то за последњих неколико дана!

СИМКА:

Шта кажете?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кажем да сјајно мирише!

СИМКА:

Окупацијска гозба!... Хоћете ли да преузмете улогу домаћина, да сечете?

ВАСИЛИЈЕ:

Са задовољством!

СИМКА:

Седите, служите се! А где је господин Филип?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Можда је у Глостеровом замку!

СИМКА:

Где?

ВАСИЛИЈЕ:

Није време за шалу! Ту је, крај реке, вероватно увежбана улогу!

СИМКА:

Зашто га не зовнете?

ВАСИЛИЈЕ:

Зовнуће га Јелисавета!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А ко би други!

(Одлази према реци)

СОФИЈА:

Како се снабдевате у овим ратним временима?

СИМКА:

Лети икако, зими никако!

Лети скуваш крушку, испечеш паприку...

Умочиш у сланик главицу лука...

Али кад дође она црна зима...

одеш на пијацу, а по тезгама снег!

СОФИЈА:

Свето је лето!

СИМКА:

Ја више волим јесен.

СОФИЈА:

Јесен?

СИМКА:

Јесен унесе мир у кућу.

(Са реке долазе Јелисавета и Филип)

СИМКА:

Господине Филипе, седите, испекла сам тикву!...

Има неко ко воли и да пошећери...

ЈЕЛИСАВЕТА:

А где је данас шећер!

СИМКА:

Видим, имали сте пробу.

ВАСИЛИЈЕ:

Морали смо још једном да прођемо сцену између грофа и Амалије, ту Јелисавета има неке техничке тешкоће са улогом...

ЈЕЛИСАВЕТА:

Добро си се сетио, „техничке”...

СИМКА:

Немојте, молим вас, да ме погрешно схватите... али се плашим да више није згодно да пробате овде...

ВАСИЛИЈЕ:

Сами сте рекли да можемо!

СИМКА:

Знам, рекла сам... Али Гини је, видели сте, у међувремену ухапшен син, и мислим да нема смисла да јој сад, такорећи пред вратима... Испало би као да јој се ругамо!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Тој Гини све смета, а нарочито уметност!

СИМКА:

Немојте да јој замерате, није јој лако!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Не памтим кад сам чула онакве изразе!

СИМКА:

Утопила је живот у оном кориту!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А муж због ње утопио живот у флаши!... Шта и да раде деца из таквих бракова, него да изађу на улицу и да пуцају?

СИМКА:

Секула је, напротив, диван младић! И ја сам сигурна да он није у стању ни на кога да пуца! А поготову на жену! Ако је ико оличење нежности, то је он!

ВАСИЛИЈЕ:

Да л ви то плачете?

СИМКА:

Шта вам пада на памет, зашто бих плакала!...

Али нешто ми се, откад сте дошли, врти по глави.

ВАСИЛИЈЕ:

Кажите шта.

СИМКА:

Па ето то... Видите да је рат. А ви... облачите разне костиме, шминкате се, глумите, играте...

ВАСИЛИЈЕ:

А ви сматрате да је то неумесно?

СИМКА:

Не знам ни сама.

ВАСИЛИЈЕ:

Кажите ми... где је сада ваш пекар?

СИМКА:

Станимировић или Словић?

ВАСИЛИЈЕ:

Питам у принципу... Где мислите да треба да буде пекар?

СИМКА:

Где ће бити него у пекарници?

ВАСИЛИЈЕ:

А апотекар?

СИМКА:

у апотеци. Не разумем зашто питате!

ВАСИЛИЈЕ:

А учитељ?

СИМКА:

у школи!

ВАСИЛИЈЕ:

А где је ковач? Где је воденичар?

СИМКА:

Ковач у ковачници. Воденичар у воденици. Смешна питања!

ВАСИЛИЈЕ:

А где, по тој истој логици, треба да буде глумац?

СИМКА:

Знам шта хоћете да кажем: у позоришту! А зар је сада време за позориште? И не могу се упоређивати пекар и глумац! Пекар нам барем помаже да се некако прехранимо, и да преживимо, а глумац...

СОФИЈА:

Можда глумац показује зашто уопште вреди да се човек прехрани и преживи!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Не може позориште да се мери као векна!

СИМКА:

Ја нисам ни казала...

ВАСИЛИЈЕ:

Знате ли ви, госпођо, шта је позориште? Седите у Ужицу, а на десет метара од вас — почиње Енглеска! На само десет секунди хода од вас — почиње девети век!

СИМКА:

Та ваша Енглеска, руку на срце, лежи у сенци ужичких вешала! И ви на позорници, у том вашем деветом веку, можете лепо да чујете пуцњаву из двадесетог!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Треба да скинете црнину, госпођо Симка!

СИМКА:

Шта вам пада на памет, ја сам у жалости!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Баш зато и кажем што сте у жалости! Обуците нешто бело! Што пре! И то бело нагласите нечим црвеним! И ставите у косу белу раду!

СИМКА:

Зашто?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зато што сте у жалости, зато што је рат, зато што хапсе, зато што убијају, зато што пале! Ставите бели шешир, обуците беле рукавице, раширите бели сунцобран!

СИМКА:

Ви бисте хтели да ме Ужице каменује?

СОФИЈА:

Могao би неко казати да се шалим, али ово је за мене било заиста пријатно, као најлепша гозба!

Филип:

Зечетина је била потпуно неслана!

СИМКА:

Зечетина?

Филип:

Али сте зато срнетину пресолили!

СИМКА:

Не знам чему сад ова иронија...

ВАСИЛИЈЕ:

Опет иста песма!

Филип:

И зашто уз рибу служите црно вино?

СИМКА:

О каквој ви то риби говорите?

Филип:

Говорим о овој кечиги! Као да сте је поховали у Струготини! Собе нисте проветравали месецима, прашина је прекрила целу кућу, све се бели од прашине, по целој кући цеди се паучина! Скоро ће јесен, а ви са ципела још нисте очистили пролетње блато! Прозори су вам препуни мртвих мува! Са хаљина вам отпадају дугмад, уместо дугмади стављате зихернадле, свуда по кући разбацујете косу и укоснице, шољице су вам препуне плакаваца!

СИМКА:

Моја кућа можда и јесте мало запуштена, можда у њој и може да се нађе паучине и прашине, али ја је не запуштам зато што сам лења, него зато што сам у дубокој жалости! И што ми можда није ни до живота! И ја можда мајору нисам умела да кувам онако како је волео — знам ја шта се све прича по комшилуку! — али ако неко и може нешто да ми пребаци, то сигурно није неко из белог света!

ЈЕЛИСАВЕТА:

То што он прича, не односи се на вас!

СИМКА:

Чули сте шта ми је рекао! С каквим правом?

СОФИЈА:

Није он то рекао вама, него Симони!

СИМКА:

Ја се не зовем Симона, него Симка!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А Филип је говорио Симони, удовици из комедије *Последње лето!*

СИМКА:

Он се све време мени обраћао!

ВАСИЛИЈЕ:

Он у вама није видео вас!

СИМКА:

И оно се на моју кућу односило! Ако у неким собама има мртвих мува, то је зато што живим сама, што не стигнем!

СОФИЈА:

То се односило на једну кућу у Бургоњи, у Француској!

СИМКА:

Где?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Филип има неку врсту позоришног лудила! Дајте му ашов, он ће да уобрази да је гробар! А узмите му ашов, и пружите скиптар, па ћете за трен ока од гробара добити краља!

СИМКА:

Нису мени потребни ни краљ, ни гробар!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Нисте разумели... Филип, на пример... кад га видите да једе... он не једе, него глуми да једе! И не чита, него глуми да чита!

ВАСИЛИЈЕ:

Једном речју, он није сасвим читав!

СОФИЈА:

Уваљује нас у страшне неспоразуме!

ВАСИЛИЈЕ

(Филипу):

Ово са тобом постаје неподношљиво! Због тебе упадамо из једне невоље у другу! Због тебе нас хапсе, а сад због тебе треба да будемо избачени и на улицу! Уочи представе! Како да глумим, кад не знам где ћу да спавам? Ако већ треба да глуматараш, глуматарај оно што треба, Карла, кога вечерас треба да играш! Ја више ни у једном моменту не знам ко си и шта си! Да ли си ти у стању, најлепше те молим, да у *Хамлету* будеш Хамлет, у *Разбојницима* Карл, у *Галебу* Трепљев или Тригорин, шта ти већ западне, али да преко дана, изван представе, у обичном животу, будеш као и сав остали свет — оно што јеси, Филип Трнавац?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Џабе му говориш! Он, једноставно, нема чуло за стварност!

ФИЛИП:

Стално ми неко седи на глави са том стварношћу!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Имам утисак да ти од ње упорно бежиш!

ФИЛИП:

Ја у ту стварност не могу да уђем, и да у њој учествујем, сам! Ја у њу могу да уђем једино са целом својом уметношћу којој припадам!

ВАСИЛИЈЕ:

Са целом представом, са кулисама, перикама, рефлекторима, практикаблима!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Баш ме занима како би то изгледало!

СОФИЈА:

Не видим зашто се ругате!

ВАСИЛИЈЕ:

Глумац је једно у животу, а друго на сцени, и то нико паметан никада не меша!

СОФИЈА:

А где је, у ствари, граница између живота и позоришта? Да ли је та граница тамо где је рампа? И да ли та граница уопште постоји?

ВАСИЛИЈЕ:

А да ли треба да се радујемо, као можда Филип, или да се скаменимо од ужаса, као можда ја, ако те границе нема?

СОФИЈА:

А шта ако та граница може да постоји једино као избрисана?

ВАСИЛИЈЕ:

Ако је избрисана, где је онда позориште? На пијаци, у ковачници, у апотеци? Онда и плетење корпи може да буде представа!

СОФИЈА:

Па нека буде!

ВАСИЛИЈЕ:

„Па нека буде!” То је најлакше казати! А ко ће то плетење корпи да гледа, и да га плаћа, као представу?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја без те границе не бих знала где сам!

ВАСИЛИЈЕ:

Позориште је, зна се, овде, а живот — онде! Ја једно с другим никада не бркам! Ја сам Хамлет само на сцени, и тачка!

СОФИЈА:

Зато твој Хамлет мирише на Алексу Жунића!

ВАСИЛИЈЕ:

Ваљда не мислиш да дух покојног данскога краља треба да тражим и по уживичким пијацама? За мене позориште престаје на рампи!

СОФИЈА:

Није то једно од другог одсечено ко сабљом!

ВАСИЛИЈЕ:

Боже, па зар сам ја казао да јесте?... Уосталом, Филип и не каже да између позоришта и света не постоји граница! Он се понаша као да не постоји свет!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ред је да пустите и њега нешто да каже!

ВАСИЛИЈЕ:

А ко му брани?

ФИЛИП:

Да би глумац успео да оствари...

ВАСИЛИЈЕ:

Шта?

ФИЛИП:

И да изрази...

ВАСИЛИЈЕ:

Шта да изрази?

ФИЛИП:

Шта ти, као глумац, желиш да постигнеш, да оствариш, са својом уметношћу, у овом такозваном свету?

ВАСИЛИЈЕ:

Желим да помогнем људима да разумеју живот!

ФИЛИП:

И шта још?

ВАСИЛИЈЕ:

И желим да им помогнем да га забораве!

ФИЛИП:

И шта још?

ВАСИЛИЈЕ:

Зар ово што сам рекао није довољно?

Филип:

У овом свету,

у ком претварамо

овцу у кожух,
медведа у шубару,
и свињу у чизме,
ко ће учинити,
ако нећеш ти,
да кожух заблеји,
да шубара замумла,
и да се чизме опрасе?

(Спушта се провидна завеса путујућег позоришта Шопаловић. Испред ње ће се одвијати следећа МЕЂУИГРА.)

МЕЋУИГРА

ВАСИЛИЈЕ:

О

ва завеса скрива

беду скупљу од злата,
век сажет у два сата,
бескрај на десет квадрата!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Испред ове завесе
мрак је, у коме запалише
спаситељи градове,
сандуке, лађе и каце!

СОФИЈА:

У мраку пред овом завесом
мудраци надбудалише
будале, а будале
надмудрише мудраце!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Испред ове завесе рат
кува завој и репу,
а мир рупу у глави

плаћа рупом у џепу!

ФИЛИП:

Иза ове завесе Рим
претвара се у Алпе,
Алпи у рибљу пијацу,
а пијаца у степу!

СОФИЈА:

Иза ове завесе, плав,
вечерњи ветар бора
море по коме плови
лађа већа од мора!

ВАСИЛИЈЕ:

Ова завеса дели свет
на мора огња и леда,
на позорницу и црну
рупу која је гледа!

ФИЛИП:

Ова завеса не дели
златно на црно и бело,
иза ње се црни и бели
и плави, златно — цело!

ВАСИЛИЈЕ:

Мишљу мудраца, кога је
прапорац с капе огласио,

иза завесе светли свет

који се пред њом угасио!

(Светлост на позорници се гаси, а у гледалишту се пали.

Спушта се главна завеса.)

ДРУГИ ДЕО

V СЛИКА ЗАБРАНА ПРЕДСТАВЕ

(Двориште, као у претходним сликама. Касно поподне. Василије и Софија, слажући костиме у кофере, настављају разговор започет пре дизања завесе.)

ВАСИЛИЈЕ:

Т

реба да будемо срећни што имамо и ово позориште!

СОФИЈА:

Јако позориште! Три даске преко два бурета!

ВАСИЛИЈЕ:

Мислиш да је то мало?

СОФИЈА:

Теби би и једна хоклица била доста!

ВАСИЛИЈЕ:

Не знаш ти шта би све могло да стане на једну хоклицу! Цео Сорочински сајам се може представљати на једној бачви!

СОФИЈА:

И цео Стогодишњи рат се може одиграти на једном једином сандуку! Знам те приче!

ВАСИЛИЈЕ:

Да се направи велико позориште не треба много дрангулија!

СОФИЈА:

Него много талента, и много памети, знам!

ВАСИЛИЈЕ:

Ја сам у свету, у разним позориштима, видео велике манифестације сценске технике, али то Мене није много очарало! За мене је риба веће чудо него лађа! И ластавица је веће чудо него авион!

СОФИЈА:

Не прави се представа ни из чега!

ВАСИЛИЈЕ:

Сваку реквизиту мораш дубоко да простудираш!

СОФИЈА:

Студирам колко стигнем, и колко могу!

ВАСИЛИЈЕ:

Мораш да пробаш да се што више удубиш у оно што имаш. А, кад се удубиш... и са обичним лонцем можеш чудеса да направиш!

СОФИЈА:

Са лонцем?

ВАСИЛИЈЕ:

Са чим хоћеш! Ја сам у Ивањици, као млад глумац, спремајући улогу Кир јање, данима размишљао о употреби неких сценских реквизита. А истовремено сам, нехотице, посматрао шта све један сељак ради са својом шајкачом. Он је ту шајкачу носио на глави; на једној сахрани је шајкачу скинуо с главе, да ода пошту умрлом; шајкачом је обрисао лице после умивања; у шајкачи је мућкао коцкице, са једним железничаром; машући шајкачом, разгоревао је ватру у шпорету; седео је на шајкачи; у шајкачи је носио писмо; за шајкачу је заденуо невен; шајкачом је убио муву; помоћу шајкаче је, да се не опржи, преносио врућ лонац; шајкачу је ставио под главу, и заспао; у шајкачу му је пиљар с кантара изручио кило трешања; и, кад је појео трешње, сељак је шајкачу истресао и поново је ставио на главу. Разумеш?

СОФИЈА:

По томе, како ти говориш, човек би и у оном кориту могао да отплови и да открије Америку!

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Софија!

СОФИЈА:

Шта је, шта гори?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Знаш ли где су мачеви?

СОФИЈА:

Откуд ја да знам?

ВАСИЛИЈЕ:

Зар нису у плетеном коферу?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Тамо су перике!

(Из куће излази Симка)

ВАСИЛИЈЕ

(Софији):

Помози јој да потражи! Мора да су у неком од оних сандука!

(Софија улази у кућу)

СИМКА:

То пакујете за представу?

ВАСИЛИЈЕ:

За представу. Вама смо резервисали бесплатну улазницу!

СИМКА:

Немам ја времена данас за позориште! А није ни ред. Треба и Гини да се нађем при руци. Видите шта их је снашло?

ВАСИЛИЈЕ:

Тај њихов син...

СИМКА:

Секула?

ВАСИЛИЈЕ:

Колико има година?

СИМКА:

Ако би ово преживео, о Никољдану би напунио деветнаест.

ВАСИЛИЈЕ:

Зашто кажете: ако би преживео?

СИМКА:

Да ли ви можда познајете некога ко се вратио из оних њихових подрума?

ВАСИЛИЈЕ:

Мислите да ће га стрељати?

СИМКА:

Стрељаће га, ако буде имао среће!

ВАСИЛИЈЕ:

Ако буде имао? А ако не буде?

СИМКА:

Зар ви нисте видели какав траг оставља иза себе онај батинаш Дробац?

СОФИЈА

(с веранде):

Василије! Нема их ни у сандуцима!

ВАСИЛИЈЕ:

Па где су онда?

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Ако их не нађеш, вечерас ћеш да се мачујеш празилуком! А публика ће да те бомбардује парадајзом!

ВАСИЛИЈЕ:

Без мене не бисте знале ни где су вам главе!

(Улази у кућу. Са веранде се повлаче и Софија и Јелисавета.)

СИМКА

(сама):

Не знам шта ми је све ово требало!

(Приђе столу)

Траже мачеве, а они на асталу!

(Хоће да викне глумце, али из куће десно излази Гина.)

СИМКА:

Јеси се смирила?

ГИНА:

Смирићу се кад умрем.

СИМКА:

Јеси могла бар мало да тренеш после свега?

ГИНА:

Да тренем? Поред тебе и твојих глумаца?

СИМКА:

Ја сам их стишавала колко сам могла... Нервозни су, вечерас имају представу.

ГИНА:

Спаљивала сам Секулине папире.

СИМКА:

Па јеси шта нашла?

ГИНА:

Нашла сам ово!

(Пружи Симки писмо. Симка га погледа, пребледи, седне на праг, покрије лице рукама. За који тренутак, са реке ће дошетати Филип, који ће пажљиво пратити њихов разговор.)

ГИНА:

Ви сте то почели... још док је покојни мајор био жив?

СИМКА:

Зар је сад важно?

ГИНА:

И ти, најближа комшинка, с мојим сином?

СИМКА:

Гино, молим те!

ГИНА:

Знаш ли колко Секула има година?

СИМКА:

Знам, не мораш да ми говориш!

ГИНА:

И како си могла онаквог човека да вараш?

СИМКА:

Онаквог човека!

ГИНА:

Само што ниси имала птичјега млека!

СИМКА:

Свега сам имала! И све ми је смрдело на официрску чоју и чизме!

ГИНА:

Нападам ове белосветске курве...

СИМКА:

А курва ти је пред вратима? Јеси то хтела да кажеш?

ГИНА:

То, с тобом и Секулом... како се десило?

СИМКА:

То се није десило... то је процветало!

ФИЛИП

(драматично упада у разговор):

Да, процветало! То је права реч!

Ко милијарде пупољака одједном!

Драга мајко, пригрли ову жену,

онако како је она пригрлила

мене на своје расцветале груди!

ГИНА:

Кад си пре и њега стигла да пригрлиш?

СИМКА:

Њега?

ГИНА:

Мужа вараш са Секулом, Секулу с глумцем!

А с ким ћеш сутра глумца преварити?

ФИЛИП:

Мајко!

ГИНА:

Ама, шта ти је, човече, прођи ме се!

ФИЛИП:

Не буди окрутна, саслушај ме, мајко!

ГИНА:

Нисам ти ја мајка!

(Улази Благоје. Филип му притрчи.)

ФИЛИП:

Дођи, оче, да видиш како се мајка

сина јединца одриче!

БЛАГОЈЕ:

Јеси ти луда? Да га се одричеш сада, кад му је најтеже?

ГИНА:

Ама кога се одричем?

БЛАГОЈЕ:

Одричеш га се сада, кад је у затвору!

ГИНА:

Ја да се сина одричем! Ти си полудео!

БЛАГОЈЕ:

Чула си човека шта каже!

ГИНА:

Може он да каже шта хоће, није истина!

СИМКА:

Као што није истина ни то да сам ја имала нешто с њим!

ГИНА:

У то се не бих заклела!

СИМКА

(Филипу):

Због чега ми се мешате у живот цео дан? ја вам за то не дајем никаквог повода!

ФИЛИП:

Где се ја налазим?

БЛАГОЈЕ:

Мене питаш?

ФИЛИП:

Ти ниси мој отац, Мегарон? И ово није моја мајка, Мегара?

ГИНА:

Далеко било!

ФИЛИП:

Ако ви нисте моји родитељи, ко сам ја?

БЛАГОЈЕ:

О чему овај бунца?

Филип:

И ко сте, у том случају, ви?

БЛАГОЈЕ:

Ја?

ФИЛИП:

Ти немаш грбу?

БЛАГОЈЕ:

Грбу? Шта ће ми грба?

ФИЛИП:

И немаш рошаво лице?

БЛАГОЈЕ:

Шта?

ФИЛИП:

И немаш згрчену руку? Ни сакату ногу?

БЛАГОЈЕ:

Је л ти то мене замишљаш као наказу?

ФИЛИП:

Ти ниси Ричард!

БЛАГОЈЕ:

А ко је реко да јесам?

ФИЛИП:

Ја овде никога од вас не познајем... Ти ниси наказан... а без наказности нема Ричарда! Немаш ни велики нос... а без великог носа нема Спрана! Ко си ти? Лире, ако си Лир, где ти је лудило? По чему да те познам, Фортинбрасе, ако долазиш без бубњева и застава? Не знам где сам... По чему да се оријентишем? Кад бих видео лобању, или лопату... кесу талира, или мач и шлем... Да бар имате лепезу, или цвеће у наручју... Не знам ко сам, не знам шта треба да говорим! Има ли ово позориште суфлера? Има ли ова представа редитеља? Да ли овде постоји инспицијент?

(Излази према реци)

ГИНА:

Овога би севап било окадити!

(Прилази кориту и наставља да пере веш)

БЛАГОЈЕ:

Биће да се то негде гладно напило!

СИМКА:

Шта да пије, кад нема шта ни да једе?

БЛАГОЈЕ:

Нисам ни слово разумео!

ГИНА:

Мислиш да ја јесам?

СИМКА:

Он то бунца нешто из разних представа! Каже да чизме треба да се опрасе, да кожух заблеји...

ГИНА:

Заблејаће у њему, јаднику, мајчино млеко!

БЛАГОЈЕ:

Чизме да се опрасе?

СИМКА:

Хоће да каже, чизме од свињске коже!

БЛАГОЈЕ:

Да се опрасе?

СИМКА:

Немој се мени ругати, сасвим сам сметена! Нека вам објасне глумци, ја не умам!

БЛАГОЈЕ:

Шта да објасне?

(Гини)

И зашто је казо да се одричеш сина?

ГИНА:

Зато што је моментални болесник!

БЛАГОЈЕ:

Шта кажеш да је?

ГИНА:

Мене назива мајком, а тебе оцем! Кад погледам њега лудог, и тебе пијаног, не би ме чудило и да је истина!

БЛАГОЈЕ

(одлазећи према реци):

Наравно, ако нисам пијан, онда сам луд! А, ако нисам луд, онда сам пијан!

(Примети Дропчеве трагове. Пажљиво их прати.)

ГИНА:

Шта гледаш тамо?

БЛАГОЈЕ:

Да ли је опет наилазио Дробац?

ГИНА:

Због чега да наилази?

БЛАГОЈЕ:

Ево му трагова... Да ми је знати шта још тражи овуда!... Јеси све спалила?

ГИНА:

Спалила сам! Камо среће да сам била паметна, па да не читам шта спаљујем! Тако бар не би никада сазнала...

БЛАГОЈЕ:

Шта не би сазнала?

СИМКА:

Гино, преклињем те!

БЛАГОЈЕ:

Зашта је преклињеш?

ГИНА:

Остави мало ту флашу, нека се одмори!

БЛАГОЈЕ:

Не пијем ја што ми се пије!

ГИНА:

Него пијеш зато што бринеш за Секулу!

БЛАГОЈЕ:

Да можда нећеш да кажеш да тражим изговор?

ГИНА:

И шта ће ти одједном та георгина у реверу?

БЛАГОЈЕ:

Ставио сам је да ти боде очи!

ГИНА:

Ја сам моје очи одавно исплакала! И остави ту флашу, кад ти кажем! Треба још негде пијан нешто да излајеш!

БЛАГОЈЕ:

Ја, за разлику од тебе, владам собом! И знам шта говорим!

ГИНА:

Па, ако владаш, зашто се онда дрогираш том ракиштином?

(Са улице долази Милун)

МИЛУН:

Чуо сам да овде станују глумци!

СИМКА:

Станују, привремено.

МИЛУН:

Имам да им саопштим једну наредбу!

СИМКА:

Ту су, у кући, пакују се за представу! Да их зовнем, или ћете да уђете?

ГИНА:

Јеси ти чувар у затвору?

МИЛУН:

Зашто питаш?

ГИНА:

Мени је данас ухапшен син!

БЛАГОЈЕ:

Њој је ухапшен син! А мени није?

ГИНА:

Зове се Секула! Секула Бабић!

МИЛУН:

Онај атентатор?

ГИНА:

Ухапшен је ни крив ни дужан!

МИЛУН:

Знам, такве једино и апсе!

ГИНА:

Мого би да ми помогнеш!

МИЛУН:

Оће ко звати те глумце?

СИМКА:

Господине Василије!

МИЛУН:

Шта да ти помогнем?

СИМКА:

Господине Василије! Не знам због чега не чују!

(Улази у кућу)

ГИНА:

Да ми јавиш како је, да га поздравиш, да му нешто дотуриш у затвор!

МИЛУН:

Шта мислиш да му дотурим? Можда турпију?

ГИНА:

Какву турпију, шта причаш! Нешто топло, отишо је лако одевен! Да ми се ноћу, док не изађе, не смрзава! И нешто, да може да поједе!

МИЛУН:

Имаће он тамо затворску рану!

ГИНА:

И ти си сигурно отац, разумећеш! Благоје, послужи човека ракијом! Колико ти помогнеш нама, нека теби и твојима толико Бог помогне!

МИЛУН:

Гордољива ти ова ракија!

ГИНА:

А ни ми ти нећемо остати дужни!

МИЛУН:

И није ти се добро укртила!

(На веранду излазе Василије и Симка)

ВАСИЛИЈЕ:

Господине поднаредниче, ви ме тражите?

Милун:

Ја! Сиђиде дољамо!

ВАСИЛИЈЕ:

Је ли хитно?

МИЛУН:

Да хитније не може бити!

ВАСИЛИЈЕ:

Пакујем и увезујем неке кофере... Одмах ћу!

МИЛУН:

Немо да чекам, имам и друга посла!

(Василије и Симка улазе у кућу)

ГИНА:

Да му однесеш само ћебе и леб!

МИЛУН:

Треба да рескирам, чујеш ти, да ме пошљу на фронт!

ГИНА:

Ништа нећеш рескирати! Замотаћу ти лебац у ћебе, нико неће ништа видети!

МИЛУН:

Сит сам ја фронта!

ГИНА:

Само да му дотуриш нешто топло!

БЛАГОЈЕ:

Добићеш флашу љуте!

МИЛУН:

Спреми, па ћемо виђети!

ГИНА:

До неба ти хвала!

(У двориште се враћа Симка)

БЛАГОЈЕ:

Можда би могла нешто часком да умесиш?

ГИНА:

Шта да умесим?

БЛАГОЈЕ:

Шта било... питу од јабука!

ГИНА:

А кад да развијем коре? И од чега? Од пепела? И где ми је време за питу? Лудог човека!

(Утрчава у кућу)

БЛАГОЈЕ:

И понеси човеку флашу љуте!

МИЛУН:

Реко си двије!

БЛАГОЈЕ:

Је ли? Понеси две!

МИЛУН:

Мисли ли тај силазити одозго?

СИМКА:

Реко је сад ће... Господине Василије!

ВАСИЛИЈЕ

(с веранде):

Долазим, долазим!

(Збуњен као и у тренутку када је напустио сцену, враћа се Филип. Са све већом пажњом слушаће део разговора који следи.)

СИМКА:

Знате ли шта се то јутрос стварно десило?

МИЛУН:

Нисте чули?

СИМКА:

Чули смо, али свак прича друкчије.

МИЛУН:

Окружни начелник клао јуне, изакуће! И тек што га је закло, одро га, распорио, наго се над ону цигерицу, а дође ти онај и трас! Начелник ама ни *а!* Само ти клону у ону јунећу крв!

БЛАГОЈЕ:

А причају да је убијен у кревету!

МИЛУН:

Ко прича?

СИМКА:

А шта је било са Анђом?

МИЛУН:

Карамарковић? Њу су, чујеш ти, убили после! Спремала се да иде код шћери, на бабине. А они ти упали. Чуло се споља како она изнутра запомаже! А стража је после привела овога њиовог!

(Филип је живнуо, као да је примио поруку. Примећује на столу дрвени мач, узима га, и сигурним кораком напушта сцену. Како је он разумео овај разговор, откриће се у десетој слици.)

СИМКА:

Секулу?

БЛАГОЈЕ:

Секула са тим злочином нема ништа!

МИЛУН:

То ће се виђети! Још траје увиђај на лицу места! Још ни лешеве нисмо изнијели!

(Враћа се Гина)

ГИНА:

Ево, дај му ово! И, молим те, кажи му... Шта да му кажеш? Кажи му да ништа не брине! И кажи му... кажи, да ће га брзо пустити! И да пази на себе! И да се не плаши! Кажи му да ми знамо да није крив!

БЛАГОЈЕ:

То ће му много помоћи што ми знамо!

МИЛУН:

Шта си све овде, богати, натрпала?

ГИНА:

Само оно најнужније!

Милун:

А казала си само ћебе и леб!

ГИНА:

Ово ти је да имаш за кафану!

МИЛУН:

То је, бре, опасно!

ГИНА:

И немој да заборавиш ову ракију, то је за тебе! Мирише као амброзија!

МИЛУН:

Могли сте да ми натоварите и запрегу!

ГИНА:

И још би те нешто замолила, ко Бога! Да пробаш да ми га од Дропца заклониш!

МИЛУН:

За то ти ни Бога не вреди молити!

Давали су му и златне сатове, само да не бије,

ал он, будала, неће ни златан сат!

ГИНА:

Па шта да радим?

Милун:

Ради што и сви остали, ништа!... Па ће ви је тај Стефан?

БЛАГОЈЕ:

Који Стефан?

(Са коферима у обема рукама, и под мишкама, из Симкине куће излази Василије)

ВАСИЛИЈЕ:

Извините што сте чекали, каснимо на представу!

МИЛУН:

Не касните!

ВАСИЛИЈЕ:

Каснимо, како да не каснимо! Скоро ће пет, а представа почиње у шест!

МИЛУН:

Не почиње у шест!

ВАСИЛИЈЕ:

Почиње, тако смо плакатирали!

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Василије, чекај! Заборавио си перику и чизме!

ВАСИЛИЈЕ:

Немам ја девет руку!

МИЛУН:

Не почиње ни у 6, ни у 7, ни у 8! Не почиње никад! Је л сад разумеш — Стефане?

ВАСИЛИЈЕ:

Ја сам Василије Шопаловић, а не Стефан!

МИЛУН:

Мислиш ти мене стално прекидати — Стефане?

ВАСИЛИЈЕ:

У реду, зовите ме како хоћете, само пожурите! О чему се ради?

МИЛУН:

Поручио ти Мајцен: да је то твоје позориште забрањено!

ВАСИЛИЈЕ

(спусти кофере):

Забрањено?

МИЛУН:

Овде је убијен окружни начелник! Сад је време за жалост, а не за позориште! Да је среће, сам би се сетио! А не да ми мислимо уместо вас!

ВАСИЛИЈЕ:

Али ми имамо дозволу! Полицијски службеник не може да поништи дозволу врховног војног заповедника!

МИЛУН:

Дај да видим ту дозволу!

(Враћа се Софија)

ВАСИЛИЈЕ:

Видео је господин Мајцен!

МИЛУН:

Дај да ја видим!

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Зашто му не покажеш, неће је појести!

ВАСИЛИЈЕ:

Ево... Писана је на српском и на немачком!

Милун:

Видим!... Које је овде српски?

ВАСИЛИЈЕ:

То тамо десно, ћирилицом!... Ту су и потписи, и печати, све што треба!

(Милун педантно пресавија дозволу и полако је поцепала на ситне комадиће, које стави у уста и прогута)

ВАСИЛИЈЕ:

Шта сте то урадили?

МИЛУН:

Шта сам урадио?

ВАСИЛИЈЕ:

Поцепали сте ми дозволу!

МИЛУН:

Какву дозволу?

ВАСИЛИЈЕ:

Шта се сад правите луди, какву дозволу! Дозволу за представе, коју сам вам дао пред овим људима!

МИЛУН:

Ти мени дао?

ВАСИЛИЈЕ:

А ви сте је поцепали и појели!

МИЛУН:

Ја? Шта ти то говориш? Имаш ти неки доказ за то што говориш?

ВАСИЛИЈЕ:

Доказ сте појели, али имам ове сведоке!

МИЛУН:

Јесте ли ви видели да ми је овај дао неку дозволу?

ГИНА:

Нисмо!

Милун:

Да ли се овде уопште појавила нека дозвола?

ГИНА:

Није!

МИЛУН

(Благоју):

Јеси ти видео да сам ја овде поцепо неку дозволу?

ГИНА:

Није видео!

Милун:

А, кад сам је поцепо, да сам је појео?

ГИНА:

Није он видео ништа, никакву дозволу!

ЈЕЛИСАВЕТА

(с веранде):

Зашто га не пустиш да сам каже?

ГИНА:

Ја га не држим за уста! Ајде, сам кажи да ниси видео!

БЛАГОЈЕ:

Нисам...

ГИНА:

Је л ти сад срце на месту?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Како вас није стид?

МИЛУН:

А сад ме слушај! Одавде има до сутра да ми се изгубиш!

ВАСИЛИЈЕ:

Где да се изгубим?

МИЛУН:

Не занима ме! Слободан си да идеш куда оћеш! Иди куд те очи воде и ноге носе! Док још имадеш ногу и очију! И немо да те сутра овде затекнем! И ово да знаш: ако вас још једном приведем, нема вам изласка! И нећеш ми јести артију, него камен! И немо да Дробац с вама закити вјешала... Стефане!

(Изађе са сцене. Гина, не без извесне нелагодности, приђе кориту, и почне механички да пере. Благоје је збуњен и постиђен.)

СОФИЈА

(Василију):

Је ли то тај наш народ, о коме причаш?

ЈЕЛИСАВЕТА

(Благоју):

Да л се и сада осећаш као соба?

БЛАГОЈЕ:

Ко шта?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко соба из које су бацили љубичице?

(Затамњење)

VI СЛИКА ДРОПЧЕВИ ТРАГОВИ

(Двориште, исте вечери. Пун месец.)

ГИНА:

Н

е, нимало ме не гризе савест! Нимало! Мајка би због сина и против

Оца сведочила!

ТОМАНИЈА:

Понекад и оно што је најсветије, мајчина љубав, може да буде страшно изопачено!

ГИНА:

Кад је дете у питању, не да ћу да лажем, него ћу и да убијам ако треба!

ДАРА:

Покажи где си му видела трагове!

ГИНА:

Нисам видела ја, него Благоје! Ево их, долазе догде! А одавде се настављају... и иду горе уз реку!

ДАРА:

Да Дропцу поверавају да некога уходи, не верујем! То би било превише компликовано за његову памет!

ТОМАНИЈА:

Зашто се онда шуња овуда?

ДАРА:

То се и ја питам!

ГИНА:

Мени је лакше кад знам да је овде!

ТОМАНИЈА:

Зашто лакше?

ГИНА:

Барем знам да, док је овде, није у затвору! Да ми се Секула од његових батина одмори!

ДАРА:

Да ти отворено кажем, то је оно што ме највише и плаши!

ГИНА:

Због чега?

ДАРА:

Знаш да је Дропца немогуће одвојити од жртве, кад је се дочепа!

ТОМАНИЈА:

Нема тога што би га од ње одмамило!

ГИНА:

Шта га је онда могло одмамити од Секуле?

ДАРА:

Истини морамо да погледамо у очи! То, што Дробац у овом тренутку није у затвору, и што се смуца овуда, може да значи само две ствари: да је мучење завршено или зато што је Секула подлегао батинању и умро...

ГИНА:

Језик пресекла!

ДАРА:

...или, још горе, зато што је све признао и издао, па више немају шта од њега да извлаче!

ГИНА:

Теби је горе ако је признао, него ако је умро?

ДАРА:

Ако је умро, бар је умро као човек, за свету ствар! И бар се на частан начин решио мука! А, ако је признао, значи да је укаљао образ, и да му тек сад предстоје најгора мучења! И значи да је цела организација у опасности! И зато треба сазнати о чему се ради, да би се нешто на време предузело! Ако већ није касно!

ГИНА:

Па ти немаш никаквих осећања!

ДАРА:

Емоције нас никуда неће одвести!

(Улази Благоје)

ТОМАНИЈА:

Шта сад мислиш да радимо?

ДАРА:

Прво треба да пођемо трагом, да видимо где иде!

БЛАГОЈЕ:

Иде горе уз реку!

ДАРА:

Знам, видела сам! Можда ће до нечега и да нас доведе! Имаш ли каквог оружја?

БЛАГОЈЕ:

Ништа сем ове бритве!

ГИНА:

И флаше у џепу! И ове георгине у реверу!

БЛАГОЈЕ:

Ова ми флаша служи као доказ!

ГИНА:

Зашта доказ?

БЛАГОЈЕ:

Да си од мене направила крпу!

ГИНА:

Не могу ја од тебе направити оно што ниси!

БЛАГОЈЕ:

А ова георгина — за њу ме не питаш? Она значи да више нећу да будем крпа!

ГИНА:

Него вазна?

БЛАГОЈЕ:

Ослободићу се и ове флаше и тебе!

ГИНА:

Мене можда и оћеш — и дај Боже! — али те флаше не можеш никад, ни довека!

БЛАГОЈЕ:

Не могу? Гледај како не могу!

(Баци флашу далеко у реку.)

Јеси ли сада видела како не могу? Јеси ли чула како је бућнула — бућ! Плива низ Ђетињу, па у Мораву, па у Дунав, па из Дунава у Црно море, а из Црног мора у бестрагију! Готово је са алкохолом! За вјеки вјеков!

ГИНА:

За вјеки вјеков, до прве прилике!

БЛАГОЈЕ:

Дух си ми држала зачепљен у оној флаши!

ГИНА:

А онда дошла глумица, вила Равијојла, и флашу отчепила!

БЛАГОЈЕ:

Отчепила! И ослободила!

ГИНА:

Ослободитељка! Та ни Дропцу не би бранила да је зачепи!

БЛАГОЈЕ:

Само ти лај! Твој лавез до ње не допире!

ГИНА:

Знам да не допире, много је она високо! Не може да је повали само ко неће!

БЛАГОЈЕ:

Научио је Благоје да разликује свилу од саргије!

ГИНА:

Питаћу те шта разликујеш кад се истрезниш!

БЛАГОЈЕ:

Сасвим сам ја трезан! Трезан ко звезда!

ГИНА:

Видим!

БЛАГОЈЕ:

Може крај мене да тече океан ракије! Нећу је више ни помирисати!

ГИНА:

Знам како нећеш!

БЛАГОЈЕ:

Никада више!

ГИНА:

Пливаћеш ти за оном флашом! Краул и бетерфлај!

БЛАГОЈЕ:

То нећеш доживети!

ГИНА:

Крпа остаје крпа! Ниси ти ништа друго, до једна обична крпа, жедна ракије! И та твоја цвећка од глумице! Моћи ће да те привија! Да те привија на своје живе ране! Да те привија, ко ракијаву облогу!

ДАРА:

Докле мислите да се свађате? Док Дробац не измакне?

ГИНА:

Мушки климактеријум је гори од женског!

ДАРА:

Те ваше свађе оставите за касније! Ићи ћемо полако, с Дропцем се није шалити! Ко зна на шта можемо да налетимо! А ти, Гино, ти ћеш нас чекати овде!

ГИНА:

Командуј ти неком другом, а не мени! Моје је дете у питању!

ТОМАНИЈА:

Постоји нешто што је изнад тога!

ГИНА:

За мене не постоји!

ДАРА:

Онда хајде, кад си толико запела! Али да знаш да нећу дозволити да ичије емоције доведу у питање нашу акцију, па ни твоје!

(Одлазе према реци. Из куће се појављују Јелисавета и Василије.)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Вештица, не престаје да се свађа! Како се само не умори!

ВАСИЛИЈЕ:

Гледај ти своја посла!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта мислиш о овим крвавим траговима?

ВАСИЛИЈЕ:

Кажем ти, да гледаш своја посла!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Смем ли да питам шта мислиш куд ћемо сутра?

ВАСИЛИЈЕ:

Смеш.

ЈЕЛИСАВЕТА:

Па... шта мислиш?

ВАСИЛИЈЕ:

Ништа. Без те дозволе нисмо пристали нигде!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Та дозвола се тражи само у Србији!

ВАСИЛИЈЕ:

Па шта?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Могли бисмо да пређемо у Босну! Да играмо у Вишеграду и Горажду...

ВАСИЛИЈЕ:

Теже је Србину данас у Босни, него гуји у процепу!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А зар мислиш да му је овде лакше?

ВАСИЛИЈЕ:

Нас је Дрина раздвојила и поделила!

И Сава нас је поделила!

Плашим се, само, да је близу време

кад ће нас делити Ибар и Морава!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Какви смо, нас и Глуваћки поток може да подели!... А пара, боље и да не питам, немамо?

ВАСИЛИЈЕ:

Знаш да немамо. Последње што смо имали, дали смо за закуп кафане!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кафеџија није хтео ништа да ти врати?

ВАСИЛИЈЕ:

Није ми пружио прилику ни да га питам! Једва сам и ствари извуко... А нећемо имати ни Симки да платимо кирију!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Па не можемо се убити, ако немамо! Даћу јој неку од мојих хаљина из „Вишњика”. Ионако не играмо руске комаде.

ВАСИЛИЈЕ

(глуми):

„Ја волим живот уопште, али наш живот, паланачки, руски, малограђански — мрзим и презирем из дубине душе”... Играо сам Астрова у Ујка Вањи.

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ја сам у *Три сестре* играла Кулигина, Машиног мужа.

ВАСИЛИЈЕ:

Код Шекспира дувају буре и воде се борбе, крв се слива с точка на точак, брекћу машинерије које раде на крв, шкрипе и окрећу се сви зупчаници и точкови неба и земље, котрљају се планете, круне и главе! А код Чехова налазимо људе уморне од свега тога. Скупили су се, после свих изгубљених битака, на неки јесењи пригревак, у неку заветрину, греју се на хладњикавом сунцу, уједају, зевају и умиру...

ЈЕЛИСАВЕТА:

Колко може да има сати?

ВАСИЛИЈЕ:

Не знам. Сатом сам платио преноћиште у Пожеги.

ЈЕЛИСАВЕТА:

Она ме тиква данас тако простругала, да сам сад гладнија него да нисам јела!

(Са десне стране долази Симка)

СИМКА:

Одмарате се на месечини?

ВАСИЛИЈЕ:

Пакујемо се, па мало да предахнемо.

СИМКА:

Лепа ноћ, мирна. Као да није рат... Знате ли куд ћете сутра?

ВАСИЛИЈЕ:

Још не знамо. Али мислим да би било боље да отпутујемо вечерас!

СИМКА:

Зашто одједном вечерас?

ВАСИЛИЈЕ:

Најбоље да вам отворено кажем... Видели сте да нам је представа забрањена. Последњи динар смо дали на закуп кафане.

СИМКА:

Па нећете имати пара да ми платите кирију?

ВАСИЛИЈЕ:

То сам и хтео да кажем. Зато би било најбоље да отпутујемо одмах.

СИМКА:

Нећемо правити питање око кирије! Преноћите, и не мислите на паре! А после полицијског часа ионако не бисте смели нигде да се макнете! Још би ми требало да и вас носим на души! Је л то код Гине нема никога?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Нема. Отишли су уз реку, прате онај крвав траг.

СИМКА:

Не знам шта тај Дробац толико тражи овуда! Стрепим и дању из куће да изађем, акамоли ноћу!

(Уђе у кућу)

ЈЕЛИСАВЕТА:

А ја сам мислила да би нам очи ископала за динар!

ВАСИЛИЈЕ:

Ето, решили смо бар један проблем! Али наша је ситуација толико лоша, да је ни то не мења много боље! Знаш ли где је Филип?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Откуд знам! Понекад му завидим на том његовом лудилу! Ко зна колко је он далеко од свега овога!

ВАСИЛИЈЕ:

А Софија? Ваљда није и ноћас отишла да плива?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Плашим се да јесте, обукла је купаћи костим!

ВАСИЛИЈЕ:

Надајмо се да није луда да иде далеко! Хоћемо ли да наставимо са паковањем?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Не само да морам да играм мушке улоге, него ћу изгледа морати да радим и мушке послове!

ВАСИЛИЈЕ:

Ја не знам шта бих, да ми није тебе!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта би, свисно би, ко и без лањског снега!

ВАСИЛИЈЕ:

Брзо ћемо.

ЈЕЛИСАВЕТА:

Да ми је да могу да седим на овој месечини, и да ни о чему под милим Богом не мислим! Да не постоје ни јуче, ни сутра, ни људи, ни речи, ништа!... Кад овако гледам звезде, чини ми се да је овај свет само праг!...

ВАСИЛИЈЕ:

Није праг, него је обична боца! И сви смо у тој боци зачепљени! А онај месец горе, оно је чеп!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Били у боци, или не били, сутра нам треба путовати! Треба путовати, а не знамо куда! Само што смо се распаковали, поново пакуј!

(Затамњење)

МЕЂУИГРА

(Са исуканим дрвеним мачем, на смраченој сцени се појављује Филип.)

ФИЛИП:

Ј а ћу да устанем,

згажен, згромљен, тлачен,

на челичне војске

са дрвеним мачем!

Деци која цвиле,

мајкама што плачу,

донећу слободу

на дрвеном мачу!

Освојићу Енглеску,

Пољску и Бургоњу,

са дрвеним мачем,

на дрвеном коњу!

Показаћу свету

црн гвоздени пањ:

дрвеним мачем

пресечен наковањ!

Кроз мрачне земље,
што са ланца лају,
с дрвеним ћу мачем
поћи на аждају!
Кренућу у облак,
усијан ко сач,
да набодем змаја
на дрвени мач!
Донећу из облака,
у сенку и пену,
девојку дрвеним
мачем освојену!
Ношен јауцима,
кукњавом и плачем,
у пожаре летим
са дрвеним мачем!

(Затамњење)

VII СЛИКА ВИДОВА ТРАВА или ШИШАЊЕ СОФИЈЕ

(Обала реке. Месечина. Спарна летња ноћ, пуна цвећа, зрикаваца и свитаца. Софија, после пливања, брише косу. У мраку, са стране, у први мах невидљив и за публику, стоји Дробац. Нетремица, и не померајући се, гледа Софију. Не зна се да ли је вреба, или је њом опчињен. Софија осети његов поглед, окрене се према њему, примети га, и крикне. Дробац јој полако приђе.)

СОФИЈА:

то сте ме препали!

ДРОБАЦ:

Пливаш и по ноћи?

СОФИЈА:

Ко сте ви?

ДРОБАЦ:

Није те стра?

СОФИЈА:

Чега да ме буде страх?

ДРОБАЦ:

Ко зна ко море из овог мрака да наиђе.

СОФИЈА:

Па шта ако и наиђе? Нисте ми казали ко сте!

ДРОБАЦ:

Море да закоље. Море дубије батином. Море... море да насрне... Разумијеш? Не разумијеш!

СОФИЈА:

Како вам само такви ужаси падају напамет! Откуд вам таква машта?

ДРОБАЦ:

Овден ти ништа не би вредело викати.

СОФИЈА:

Не знам зашто бих викала!

ДРОБАЦ:

И ко би те чуо, не би смио да дотрчи!

СОФИЈА:

Па ваљда бисте ме ви узели у заштиту!

ДРОБАЦ:

Ја?

СОФИЈА:

Зар не би?

ДРОБАЦ:

Би. Узели би.

СОФИЈА:

Ето видите! И због чега онда да се плашим?

ДРОБАЦ:

А мене се не плашиш?

СОФИЈА:

Зашто да вас се плашим, немате рогове! Једино ме уплашило што вас нисам чула!

ДРОБАЦ:

Ово су опанци, капичари, телећа кожа. Не чује се кад идеш у опанцима.

СОФИЈА:

Још ми нисте казали како се зове!те!

ДРОБАЦ:

Зовемо се... Дробац.

СОФИЈА:

Је ли вам то име или презиме?

ДРОБАЦ:

То ми је све. И име и презиме. Ниси чула?

СОФИЈА:

Боже! Што ово лепо мирише!

ДРОБАЦ:

То ти је чубар. Дobar је против реуме.

СОФИЈА:

А ово?

ДРОБАЦ:

Спориш. Спориш је света трава против крстобоље! А то, то ти је жалфија, против грипа!

СОФИЈА:

Ову знам и ја, ово је нана!

ДРОБАЦ:

Нана је добра против велике туге.

СОФИЈА:

Шта је то велика туга?

ДРОБАЦ:

То ти је... кад не да дисати!

СОФИЈА:

А ово?

ДРОБАЦ:

Ово ти је одољен, против грчева.

(Софија врисне)

Шта ти би?

СОФИЈА:

Ожарих се!

ДРОБАЦ:

Што не гледаш ђе стајеш?

СОФИЈА:

Проклета коприва!

ДРОБАЦ:

Није ти коприва крива што идеш боса!

СОФИЈА:

Баш гадно пече, проклетиња!

ДРОБАЦ:

Што вређаш травку? Није она крива што те ожарила. Треба да знадеш да је и коприва лек. Лечи од запаљења дебелогa црева. И лечи од јектике.

СОФИЈА:

Зар коприва? Чула сам да може да се кува и да се једе, али да лечи...

ДРОБАЦ:

И од најгоре травке има вајде.

СОФИЈА:

И од корова?

ДРОБАЦ:

Па коров од бубрега лечи!

СОФИЈА:

А знаш ли шта је ово?

ДРОБАЦ:

То ти је рунолист.

СОФИЈА:

Како их познајеш и разликујеш по мраку?

ДРОБАЦ:

Па по мирису!

СОФИЈА:

Не мирише сваки.

ДРОБАЦ:

Чини ти се. А и видно је, видиш колика је мјесечина!

СОФИЈА:

И ти свакој од ових биљчица знаш име?

ДРОБАЦ:

Ваљда свакој.

СОФИЈА:

Сигурно си травар!

ДРОБАЦ:

Травар?

СОФИЈА:

Лечиш болесне људе помоћу цвећа!

ДРОБАЦ:

Ја?

СОФИЈА:

Некога боли глава — ти му даш семе горушице, цвет камилице, мајчину душицу! Има падавицу — даш му лист кантариона, корен божура! Има болесну крв — даш му корен љубичице, лист кадуље! На убоје и чиреве стављаш боквицу, је ли тако?

ДРОБАЦ:

Боквицу.

СОФИЈА:

За жутицу береш раставић и смиљ! Ко има срдоболу — даш му гороцвет, копитњак, орахов лист! Плаво, љубичасто, жуто, бело, црвено, златно, рецкасто... целог лета и јесени по планинама береш лековито биље... Нешто сушиш на сунцу, нешто на промаји, нешто на месечини... И сви од твога биља оздрављају!

ДРОБАЦ:

Нисам ја травар!

СОФИЈА:

Откуд онда знаш сва та имена?

ДРОБАЦ:

А откуд ти знаш?

СОФИЈА:

И откуд знаш шта се чиме лечи? Где си све то научио?

ДРОБАЦ:

Па то ти знаде свако дјете у Сињевцу!

СОФИЈА:

А јесте ли ви у том вашем Сињевцу пекли тикве?

ДРОБАЦ:

Тикве? Пекли смо. Кад смо чували козе. И пурењаке смо пекли. Свилу пушили, а пурењаке пекли. А од тикава смо ти правили и вењере!

СОФИЈА:

Од тикава?

ДРОБАЦ:

Осјечеш на тикви озго поклопац. Изнутра извадиш сјеме, све очистиш. Па на тикви исјечеш разне рупе. Ко очи и уста. Или ко разне шаре. Па туриш унутра свећу. И свећу запалиш. И поклопиш оним поклопцем. А свећа изнутра кроз оне рупе сија!

СОФИЈА:

То мора да је лепо!

ДРОБАЦ:

Понекад тако сија по пешес тикава!

СОФИЈА:

Лепо причаш. Сатима бих те слушала!

ДРОБАЦ:

Мене?

СОФИЈА:

А можеш ли да погодиш која је ово трава?

ДРОБАЦ:

То плаво? Мишјакиња!

СОФИЈА:

Код нас је зову видовчица, видова трава. Лечи вид.

ДРОБАЦ:

Ја сам јутрос и без те траве прогледао!... Камо среће да нисам!

СОФИЈА:

Прогледао?

ДРОБАЦ:

Кад сам те виђео јутрос... Кад ме та твоја коса јутрос дотакла...

СОФИЈА:

Па то си ти налетео кад сам се враћала?

ДРОБАЦ:

Ко да си ми скинула крв са очију!

СОФИЈА:

Ја ти скинула? Види ти њега, молим те! И сада, наравно, видиш, очи ти се отвориле! Кажи шта видиш!

ДРОБАЦ:

Видим...

СОФИЈА:

Слободно кажи!

ДРОБАЦ:

Видим твоју љепоту!

СОФИЈА:

Пази ти шта он зна! И, наравно, ништа више, осим моје лепоте, и не видиш?

ДРОБАЦ:

Видим... Видим моју ругобу!

СОФИЈА:

Ругобу? Зашто ругобу?

ДРОБАЦ:

Не знаш ти чиме ја зарађујем лебац!

СОФИЈА:

Чиме? Чекићем? Будаком? Иглом и концем? Пекарском лопатом?

ДРОБАЦ

(покаже вољујску жилу):

Ево чиме!

СОФИЈА:

Ти си кочијаш!

ДРОБАЦ:

Батињаш.

СОФИЈА:

Шта?

ДРОБАЦ:

Батињаш... Батињам људе... Вежем их на мацке и батињам... Разумијеш? Не разумијеш!

СОФИЈА:

Лажеш!

ДРОБАЦ:

Камо лепе среће да лажем!

СОФИЈА:

Само покушаваш да ме уплашиш!

ДРОБАЦ:

Ако ја лажем, погледај, не лажу руке!

Вода неће, гас неће, ракија неће!

СОФИЈА:

Је ли могуће?

ДРОБАЦ:

Погледај какав траг остављам...

СОФИЈА:

Не прилази ми!

ДРОБАЦ:

Сад ме се бојиш.

СОФИЈА:

Не бојим се... Бојим се!

ДРОБАЦ:

Више се ја бојим тебе, него ти мене...

СОФИЈА:

Зар ниси могао ништа друго да радиш?

ДРОБАЦ:

Шта друго?

СОФИЈА:

Свеједно шта... Могао си да скупљаш траве, да све око тебе мирише!... Могао си да копаш гробове, да чистиш оборе и штале, да туцаш камен! И најгори посао... све ти је боље од тога!

ДРОБАЦ:

Мого сам и да обрађујем земљу, да штавим коже... Мого сам да бојим и редим вуну, да ваљам сукно... Мого сам код Браће Пецовића да учим браварски занат... Мого сам да печем лонце и тестије, да печем љеб...

СОФИЈА:

Па зашто ниси?

ДРОБАЦ:

Мого сам, али мало је фалило...

СОФИЈА:

Шта је то мало што ти је фалило?

ДРОБАЦ:

То мало ти је, кад га не знаш на време, много и велико! Сада је касно говорити!

СОФИЈА:

Никада није касно!

ДРОБАЦ:

Да имам иљаду уста, не вреди говорити! То ће да остане у мени, док ме не удави!

СОФИЈА:

Зашто бар сада све то не оставиш?

ДРОБАЦ:

Не море гуја да се врати у јаје...

ни ваш у гњиду из које је измиљела!

СОФИЈА:

Треба што пре да побегнеш!

ДРОБАЦ:

Од чега?

СОФИЈА:

Од свега! Прво од те жиле!

ДРОБАЦ:

Не могу ни од рођеног трага да побјегнем! А ђе и да бјежим...

СОФИЈА:

Наћи ће се неко место и за тебе...

ДРОБАЦ:

Какво мјесто? Стеничњак? Осињак? Гујињак? Бубашвабињак?

СОФИЈА:

Боже!... Па и ти си човек!

ДРОБАЦ:

Какав човек? Човек, а завидим вашки што је ваш! Па је ли то човек?

СОФИЈА:

Ако мислиш да будеш човек, баци ту жилу! Баци је у реку, шта чекаш?

ДРОБАЦ:

Не могу!

СОФИЈА:

Не можеш, или не смеш, или нећеш?

ДРОБАЦ:

Ја и ова жила смо ти као вјенчани! И пред људима, и пред иконама! Не вреди ни кад би руку са њом осјеко!

СОФИЈА:

Какав је то мрак, господе Боже!

ДРОБАЦ:

Споља мјесечина, а унутра мрак и смрад. И ваља ми по томе мраку и смраду тумарати...

СОФИЈА:

Докле?

ДРОБАЦ:

Ко зна докле.

СОФИЈА:

Чекај!... Понеси ову видову траву! Можда ће она да ти осветли...

ДРОБАЦ:

Шта?

СОФИЈА:

Можда ће она да те изведе...

ДРОБАЦ:

Одакле?

СОФИЈА:

Из тога мрака! И да те одведе...

ДРОБАЦ:

Куда?

СОФИЈА:

Не знам!

(Дробац, са стручком видове траве и вољујском жилом, одлази лево, према води. Са десне стране, на сцену улазе Дара, Томанија, Гина и Благоје.)

ДАРА:

Шта је глумичице, оде ти драги?

СОФИЈА:

Какав драги?

ТОМАНИЈА:

Зар си спала на оног батинаша?

СОФИЈА:

На кога?

ГИНА:

Не зна на кога! На батинаша, који ми сина убија!

СОФИЈА:

О чему ви то говорите?

ТОМАНИЈА:

Зар ти је Бог зато дао толику лепоту?

ДАРА:

Зар теби његове кржаве руке не сметају?

ГИНА

(Благоју):

Изгужвале су Дропчеве ручерде твоју свилу!

ДАРА:

Јашеш се овде са оним кржавим зликовцем!

СОФИЈА:

Што то говорите? Па зар вас није стид?

ДАРА:

Пред ким да ме је стид? Пред бестидницом?

ГИНА

(Благоју):

Ево ти твоје ослободитељке!

ТОМАНИЈА:

Закитила га, ђилкоша, видовом травом!

ГИНА

(Благоју):

Погледај како се високо попела!

ДАРА:

Ово мора да је била нека велика љубав! Види колко су траве и цвећа поваљали!

БЛАГОЈЕ:

Курветино!

СОФИЈА:

Пустите ме!

ГИНА:

Шта си се острвио одједном?

БЛАГОЈЕ:

Крв ми је пала на очи!

ТОМАНИЈА:

Нашла си кога ћеш да китиш цвећем! Содомисту!

БЛАГОЈЕ:

Јеси ли се за њега толико купала?

СОФИЈА:

Боли!

БЛАГОЈЕ:

Јеси ли се за њега нашминкала?

ГИНА:

Курва, карминише и брадавице на грудима!

СОФИЈА:

Јесте ли полудели, боли!

ДАРА:

Треба тебе у Сибир!

СОФИЈА:

Шта то радите, пустите ме, боли!

ДАРА:

Зна се шта се ради с немачким курвама! Благоје, сеци!

СОФИЈА:

Човече, боли!

БЛАГОЈЕ:

Наравно да боли! И тек ће болети!

СОФИЈА:

Пусти ми косу!

БЛАГОЈЕ:

Џабе се отимаш!

СОФИЈА:

Пустите, викаћу! Боли!

ГИНА:

Само ти вичи! Дојахаће ти Дробац на белој метли!

ТОМАНИЈА:

Уједа, курва!

БЛАГОЈЕ:

Стегни је! Држи јој руку!

ДАРА:

Не могу кад се отима!

БЛАГОЈЕ:

А ти је шини!

ТОМАНИЈА:

Отима се, ко да је дивље!

БЛАГОЈЕ:

Пусти је!... сад може и да лети, ако оће!

(Одмакну се од Софије. Она, ошишана до главе, клечи на средини сцене. Свије, за тренутак, посматрају без речи.)

ГИНА:

Шта смо ово учинили?

ДАРА:

Треба да упамти како народ суди!

ГИНА:

Који народ?

ДАРА:

Нек Богу захвали што је прошла без катрана!

ТОМАНИЈА:

И перја!

ГИНА:

Боже, шта остаде од онолике лепоте!

БЛАГОЈЕ:

Ево ти и георгина, закити се!

ТОМАНИЈА:

Знаш ли колко ћеш да уштедиш на чешљевима, на укосницама, на папилотнама? Нема прања косе, увијања, губљења времена!

ГИНА:

Зар морамо и да се ругамо?

БЛАГОЈЕ:

А да ти можда нећеш да је браниш? Батинашку полегушу!

ГИНА:

А шта је она теби одједном скривила?

БЛАГОЈЕ:

Пушта се да је поваљује крвави Дробац!

ГИНА:

А ти мислиш да си бољи од Дропца? Ово би и он исто овако урадио!

ДАРА:

Замајавамо се овде, а Дробац одмаче!

БЛАГОЈЕ:

Наћи ћу га по трагу, неће нам побећи!

ТОМАНИЈА:

Даро!

ДАРА:

Шта је?

ТОМАНИЈА:

Он је све довде, до ње, остављо крвав траг... а од ње, погледај...

ДАРА:

Одавде нема трага!

ТОМАНИЈА:

Као да је одлетео!

ДАРА:

Ваљда се није претворио у анђела!

ГИНА:

Онај гавран?

ДАРА:

Благоје, погледај околу!

(Благоје тражи траг)

ТОМАНИЈА:

Благоје, стани!

БЛАГОЈЕ:

Шта је?

ТОМАНИЈА:

Коракни!... Коракни опет!... Куку!... Коракни још једном!...

БЛАГОЈЕ:

О чему се ради?

ТОМАНИЈА:

Гино, погледај!

ГИНА:

Црни Благоје!

БЛАГОЈЕ:

Шта је?

ДАРА:

Па иза тебе остаје крвав траг!

(Затамњење)

VIII СЛИКА НАСТАВАК СЕДМЕ

(Исто место, неколико тренутака касније. Одједном се смрачило, месечина је нестала. Дува ветар. Са сцене су отишли сви осим Софије. Она, сама, ошшана, обезнањена, јецајући, тумара обалом. Из мрака и ветра, и сам у великом узбуђењу, са исуканим дрвеним мачем, пред њу искрсава Филип. Препречи јој пут. Она га не препознаје. Покушава да побегне од њега.)

ФИЛИП:

С тани, јаднице! Не бој се моје руке!

СОФИЈА:

О боже! Молим те, не убијај ме!

ФИЛИП:

Друге ћу ја да побијем, који су ми мрскији него ти!

СОФИЈА:

Остави ме! Не дотичи ме!

ФИЛИП:

Нема тога кога бих дотакао с већим правом, него тебе!

(Софија му се отргне и побегне, Филип остаје збуњен. Све јачи ветар.

Затамњење.)

IX СЛИКА ИЗНОШЕЊЕ ЛЕШЕВА

(Касно вече. Угао две улице, у којима се виде АПОТЕКА, БИОСКОП „ЛУКСОР”, КЊИЖАРА ДЕБЕЉЕВИЋ. Грађани стоје пред кућом окружног начелника, чекајући да буду изнесени лешеви. Још увек дува ветар из осме слике.)

ПРВА ГРАЂАНКА:

Јесу ли их овде у кући побили?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Јесу!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

И то у кревету!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Чуди ме да Домазет није пуцао!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Из чега да пуца го човек?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Немој ти да ми кажеш да не знаш!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Од твог шешира ништа нећемо видети!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Нисмо у позоришту!

ТОМАНИЈА:

Није Домазет убијен у кући, него иза куће! Кад је клао јуне! А Анђу су убили после њега, унутра!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Спремала се да иде ћерки на бабине!

ПРВА ГРАЂАНКА:

О коме причате?

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

О Анђи.

ПРВА ГРАЂАНКА:

Карамарковић?

ТОМАНИЈА:

Добила је, курва, што је заслужила!

(Долази Јелисавета. Узнемирена је.)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта се то овде догађа?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Ништа, дошао ђаво по своје!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Чекамо да изнесу лешеве!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зар се то овде десило?

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Овде!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зна ли се ко их је побио?

ПРВА ГРАЂАНКА:

Кажу да је пуцао одмах с врата!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко?

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Из пиштоља!

ТОМАНИЈА:

Није из пиштоља, него из машинке! Са пола зида опао малтер од меткова! То не може пиштољ!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Ухапсили су једног младића из Међаја!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Шта кажу, кад ће делити куповне књижице?

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Зашта?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

За сапун.

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Рекли су да ће сутра!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко је сада унутра?

ПРВА ГРАЂАНКА:

Мајцен, с комисијом!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Врше увиђај!

ТОМАНИЈА:

Увиђај је извршен још после подне, сад их носе у мртвачницу!

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Зашто тек сад?

ПРВА ГРАЂАНКА:

Кажи ми да ти кажем!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Оћеш ли скинути шешир, ништа не видим!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Скинула би, да немам синусе!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Ево их, излазе!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Износе ли их?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Износе! Двоја носила!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Ништа се одавде не види!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Требало је да заузмемо боље место!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Ја то не могу да гледам!

ТОМАНИЈА:

Па што си онда долазила, кад не можеш?

ПРВА ГРАЂАНКА:

„Бог кроји правду када куцне час!”

(Стражари износе носила са прекривеним лешевима. За њима излази Мајцен. Носила спуштају на земљу. Из мрака, са исуканим дрвеним мачем, пред њих ускорачи Филип.)

ФИЛИП:

Гледајте ово дело, грдну крв,

гледајте ту на земљи леша два!

Ударац моје деснице их обори!

За јаде је моја плата то!

(Изненађење и пренераженост. Све што ће се говорити до краја ове слике, говориће се истовремено, панично, у великом узбуђењу.)

МАЈЦЕН:

Стража!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Филипе!

МАЈЦЕН:

Не дајте му да побегне!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Па зар је то убица?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Рука ти се позлатила!

ЧЕТВРТА ГРАЂАНКА:

Због оваквих невини страдају!

ТРЕЋА ГРАЂАНКА:

Ништа не видим од тог шешира!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Је ли то глумац?

ДРУГА ГРАЂАНКА:

Бежите, пуцаће!

ПРВА ГРАЂАНКА:

Зашто не бежи, будала!

(Стражари пуцају. Филип пада мртав. Затамњење.)

Х СЛИКА ОДЛАЗАК ГЛУМАЦА

(Друм изван града. На празној сцени, сасвим лево, види се путоказ:

КОСЈЕРИЋ 22 км.

ПОЖЕГА 21 км.

ВАЉЕВО 69 км.

Рано пре подне. Глумци су застали да се одморе. Имају велики пртљаг: сандуке, картонске, платнене и плетене кофере. Софија, која је на ошишану главу ставила перику, истреса песак из ципеле. Василије брише зној, пали цигарету. Јелисавета уочено седи на коферу, као да је загледана у неку тачку која не постоји.)

ЈЕЛИСАВЕТА:

Н

исам ја, значи, била без разлога онако узнемирена! Пакујемо оне

ствари, а мени нешто не да мира, не да мира, просто ме тера на улицу! Ко да ме неко узео за руку и одвео право пред ону кућу!

ВАСИЛИЈЕ:

Престани да причаш само о томе!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ништа ми од свега тога не иде у главу! Да Филип, онако занет, онако сметен, дође! И да онако хладнокрвно убије човека! Па да се попне у кућу и убије жену! Па да после још све то, онако јавно, призна, пред свима! Још не могу да верујем... ко да сам сањала!

СОФИЈА:

Да се ја ноћас нисам сетила Филипа, можда бих изгубила и главу, а не косу!

ВАСИЛИЈЕ:

Зашто Филипа?

СОФИЈА:

Није Филипа, него тог његовог глумљења! Кад је наишао онај батинаш, премрла сам! Да бежим, стићи ће ме! Да вичем, ко ће ме чути? Да се браним, како да се одбраниш од лудака? И, срећом, сетим се да га замајавам!

ВАСИЛИЈЕ:

Чиме?

СОФИЈА:

Сетила сам се улоге оне траваре из *Прогнаног краља*. То смо играли јесенас у Деспотовцу. Па сам причала о травама све чега сам сесетила из њеног текста! Што нисам знала, то сам измишљала! Глумила сам, ко да је глава у питању! На крају ми га је било и жао.

ВАСИЛИЈЕ:

Кога?

СОФИЈА:

Тог батинаша.

ЈЕЛИСАВЕТА:

А можда је све то било срачунато!

СОФИЈА:

Шта срачунато?

ЈЕЛИСАВЕТА:

То са Филипом.

ВАСИЛИЈЕ:

Ти цео дан исто!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Копка ме. Можда је он имао дуплу маску! Прво, маску глумца! А испод маске глумца маску лудака! А шта је било испод маске лудака?

СОФИЈА:

А шта мислиш да је могло да буде?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Могао је да буде илегалцац!

ВАСИЛИЈЕ:

Онај сметењак?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Као члан путујућег позоришта, па још као лудак и сметењак, могао је да се креће по целој Србији, и да нико ништа у њега не посумња!

СОФИЈА:

Мислиш да смо му ми служили само као параван.

ВАСИЛИЈЕ:

Зашта параван?

СОФИЈА:

Пита ме зашта!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А сећам се само да је рекао, пред оним лешевима, да је то његова плата за јаде!

ВАСИЛИЈЕ:

За какве јаде?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Много ме питаш!

СОФИЈА:

У ствари, он је унапред рекао да ће да их побије! Само што ја на то нисам обратила пажњу!

ВАСИЛИЈЕ

(постаје заинтересован):

Кад је рекао?

СОФИЈА:

Ноћас, кад су ми одсекли косу они зликовци! Остала сам сама, неко је наишао, и ја, онако обезнањена, у оном страху и мраку, нисам познала ко је, мислила сам да хоће да ме убије... А једва сам и чула шта говори, пола речи је односио ветар. Али ми се чини да је рекао: „Убићу оне који су ми мрскији него ти!” Тако некако!

ВАСИЛИЈЕ

(врло заинтересован):

То је било пошто су ти одсекли косу?

СОФИЈА:

Зашто питаш?

ВАСИЛИЈЕ

(говори за себе, и као да се присећа):

„Срце моје кукавно и глава острижена...”

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта кажеш?

ВАСИЛИЈЕ:

„И с главе косу бритвом срезих...”

СОФИЈА:

Шта то говориш?

ВАСИЛИЈЕ:

Кад се Филип појавио пред тобом, да ли ти је случајно рекао: „Стани, не бој се моје руке”?

СОФИЈА:

Откуд знаш?

ВАСИЛИЈЕ

(Јелисавети):

А, кад су изнели оне лешеве, и кад их је Филип видео, је ли рекао:

„Гледајте ово дело, грдну крв,
гледајте ту на земљи леша два...”

ЈЕЛИСАВЕТА:

„...ударац моје деснице их обори,
за јаде је моја плата то!”

СОФИЈА:

Ваљда нећеш да кажеш?... Па то значи...

ВАСИЛИЈЕ:

Наравно да значи! Кад те је срео, коса ти је била острижена! Мислио је да си Електра! Он је теби говорио оно што Орест говори ошишаној Електри! А кад је видео да износе оне лешеве, за њега су то били лешеве Егиста и Клитемнестре!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ваљда нећеш да кажеш да је он мислио да је све то било позориште?

ВАСИЛИЈЕ:

Није то Филип полицајцима признао да је убио тог окружног начелника и његову љубавницу — он за њих можда никад није ни чуо! — него је Орест објавио грађанима Арголиде да је убио своју мајку и Егиста!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Је ли то могуће?

СОФИЈА:

Али зашто баш *Електра* да му падне на памет?

ВАСИЛИЈЕ:

Све што се дешавало личило је на сцене из *Електре*! Тај начелник је убијен док је клао јуне, као и Егист! А Клитемнестру су намамили да је убију позивајући је код ћерке на бабине! И ти си пред њега изашла ошишана! Па и само то изношење лешева,

као у представи!... Кончић по кончић... та прича о Оресту исплела се око њега као мрежа!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Њега је, значи, убило позориште?

ВАСИЛИЈЕ:

Али је зато спасло правог убицу!

ЈЕЛИСАВЕТА:

А то, што смо мислили да је маска, било је лице!

ВАСИЛИЈЕ:

На коју маску мислиш: на маску глумца, или на маску лудака?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Мислим на маску лудог глумца!

СОФИЈА:

Још нешто ми је пало на памет... Можда се Филип жртвовао да спасе тога Секулу?

ВАСИЛИЈЕ:

Због чега да га спасе? Шта је њему Сакула?

СОФИЈА

(глуми):

„А шта је,

Хекуба њему ил он Хекуби?”

ЈЕЛИСАВЕТА:

Да је тамо био неки полицајац макар са минимумом позоришног образовања, до тога не би дошло!

СОФИЈА:

Било шта да је било, Филип је, пре свега, био глумац!

ВАСИЛИЈЕ:

Било шта да је био, сада је леш!

СОФИЈА:

Филип је високо подигао дрвени мач!

ВАСИЛИЈЕ:

Пре ће бити да се живот њим послужио и поиграо! А он... Нит је он знао коју улогу игра, ни зашто, ни у којој представи!

(Са десне стране, скоро трчећи, долази Симка. Обучена је у белу муслинску хаљину, са црвеним појасом. У косу је уденула белу раду.)

СИМКА:

Мислила сам никад вас нећу стићи!

ВАСИЛИЈЕ:

Откуд ви овде?

СИМКА:

Секула је јутрос пуштен из затвора!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Зато смо ми обукли белу хаљину!

СИМКА:

Пуштен је на основу синоћњег признања господина Филипа... Хтела је и Гина да пође са мном, да се захвали, али мора да пере велики веш!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Њу ће и сахранити у оном кориту!

СИМКА:

Прави разлог је што хоће да сакрије стид!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Гина и стид!

ВАСИЛИЈЕ:

Због чега стид?

СИМКА:

Због чега, због свега! Софија јој је Секулу спасла од мучења...

СОФИЈА:

Ја га спасла?

СИМКА:

Дробац је ишао за вама као опчињен, Секулу није ни пипнуо! А покојни Филип га је спасао од смртне казне!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Филип га је ослободио дрвеним мачем!

СИМКА:

А ето како вам је за све узвраћено! У ствари, сви смо испали криви према вама! Ја можда највише!

ВАСИЛИЈЕ:

Зашто ви?

СИМКА:

Да вас нисам задржала да преноћите... да сам вас синоћ пустила да отпутујете...

СОФИЈА:

Нити би Филип изгубио главу, ни ја косу!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Све, што је икад било, па макар како да је било, Могло је бити и много боље, али и много горе, него што је било!

СИМКА:

Плашим се да нам никада нећете опростити!

ВАСИЛИЈЕ:

Немамо ми зашта да вам праштамо! Све што се десило, све је то део нашег посла и наше судбине!

СОФИЈА:

Свима бих могла да опростим, ал Благоју никад!

СИМКА:

Благоје се поново пропио, пропашће!...

(Софији)

Па зар вас нису ошишали?

ЈЕЛИСАВЕТА:

Јесу, то јој је перика!

СИМКА:

Још вам је лепша него природна коса!

СОФИЈА:

Баш вам хвала!

СИМКА:

Кад су Секулу пуштали јутрос из затвора, дали су му овај коверат да вам понесе! Нашли су га у Филиповом џепу...

СОФИЈА:

Шта је то? Неко писмо?

ВАСИЛИЈЕ:

Ово као да је Филипов тестамент!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Тестамент?

СОФИЈА:

Шта он има да пише у тестаменту?

ВАСИЛИЈЕ

(чита):

„Кад умрем, па било то природном или насилном смрћу, ако ми се по џеповима нађе нешто новца, то нека глумци попију за моју душу.”

ЈЕЛИСАВЕТА:

Је ли се нешто нашло?

СИМКА:

Ништа. Шака тантуза.

ВАСИЛИЈЕ:

„Од покретног и непокретног имања немам ничега, сем овог грешног тела, које ни иначе није припадало мени, и које ће бити враћено мајци земљи: прах прашини! Молим, једино, да моја глава не подели судбину са мојим телом...”

ЈЕЛИСАВЕТА:

Шта му то значи?

ВАСИЛИЈЕ:

„...и да се моја лобања преда некој позоришној трупи, као реквизита.”

СОФИЈА:

Као реквизита?

ВАСИЛИЈЕ:

„Кад год је гробар, копајући и певајући, избаци из Јориковог гроба, и кад год је Хамлет узме у руке и каже: ‘Ова је лобања имала језик и могла је некада певати’, биће то моје васкрсење!”

СОФИЈА:

Је ли то све?

ВАСИЛИЈЕ:

Све.

ЈЕЛИСАВЕТА:

Несрећни Филип!

СОФИЈА:

Зна ли се где је сахрањен?

СИМКА:

Вероватно негде у Крчагову. Данас све бацају у масовне гробнице, полију кречом и утабају!

СОФИЈА:

Значи, никад му неће пронаћи гроб! Ни гроб, ни лобању!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Како онда да му се испуни последња жеља?

ВАСИЛИЈЕ:

Његова ће луда глава и мртва пронаћи пут од те масовне гробнице до руке неког Фалстафа који игра Хамлета!

СИМКА:

А ви? Настављате са позориштем?

ВАСИЛИЈЕ

(узимајући кофере):

Настављамо, шта бисмо друго?

СОФИЈА:

Долази потоп, тону лађе, планине, континенти! А ми хоћемо да се спасемо од потопа пењући се на столице!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Ко да је потоп миш!

СИМКА:

И куд ћете сад?

ВАСИЛИЈЕ:

После педесет метара, можда ћемо бити у Енглеској! Кроз пет минута, можда ћемо стићи у шеснаести век!

ЈЕЛИСАВЕТА:

Кроз пусте земље,

испуњене плачем,

крећемо у ватре

са дрвеним мачем!

СИМКА:

Нек вас Бог чува!

(Глумци подижу кофере и полако одлазе, у даљину, према сивом небу иза сцене. Иза њих се спушта провидна завеса путујућег позоришта Шопаловић.)

СИМКА:

Станите, чекајте!

Замало да заборавим да вам кажем!

Оног Дропца, батинаша, нашли обешеног!

Обесио се на Татинцу, о неку крушку!

Једна велика јерибасма, рађа по вагон!

Обесио се оном жилом, којом је тукао!

А у руци му нашли видову траву!

Не чују...

(Светлост се полако гаси)

Завеса

Крај

Јелова Гора, 6. априла 1985.

